

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring i lov om tillæg til lov om midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt og visse skadedyr.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 2716).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Udvalgets ordfører (Chr. Thomsen): Efter lovforslagets anden behandling har udvalget modtaget en deputation fra fabrikanter og importører, der ønskede, at staten fortsat skulle betale giftnævnets arbejde. Grosserer-Societetet har senere ved en skrivelse stillet forslag om, at der i det mindste blev lagt loft over den afgift, der kan lægges på disse varer. Da der ikke er tale om nogen udvidelse af giftnævnets arbejde og beløbet ikke er særlig stort, er udvalget fortsat enig om, at branchen selv må bære udgifterne ved kontrollen, og indstiller enstemmigt lovforslaget til vedtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslaget

vedtoges enstemmigt med 131 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forespørgsel til udenrigsministeren af Per Hækkerup m. fl.

(Foregående del af forhandlingen findes i tidenden sp. 3261).

Forhandlingen genoptoges.

Ordføreren for forespørgerne (Per Hækkerup): I sin udenrigspolitiske redegørelse, som jeg på den socialdemokratiske gruppes

vegne takker for, mindede den højtærede udenrigsminister om, at det om en måned er ti år siden, at Atlantpagten blev underskrevet. Det kan ikke undre, at det brud, Danmarks indtræden i NATO betød på en århundredlang tradition, gav anledning til livlige drøftelser i perioden omkring pagtens tilblivelse og i de nærmest følgende år. Tiden siden har vist, at en stadig stigende del af landets befolkning mener, at Danmark fortsat bør deltage i NATO, og altså slutter op bag landets officielle udenrigspolitik, som den er udformet af det overvejende flertal af dette høje ting.

Baggrunden for NATOs oprettelse og for Danmarks tilslutning var usikkerheden ved og frygten for den sovjetiske udenrigspolitik målsætning. En lang række faktorer fremkaldte denne følelse. Fra drøftelserne dengang vil de være tingets medlemmer og offentligheden bekendte, jeg skal derfor ikke gentage dem, de er heldigvis nu historie.

Svaret på denne usikkerhed og frygt blev dannelsen af NATO. De europæiske lande forpligtede sig til at betragte angreb på et af dem som angreb på dem alle, og den forsvarsmæssige alliance imellem dem fik militær styrke ved Canadas og USAs medlemskab på samme vilkår.

Under indtrykket af begivenhederne dengang søgte Danmark først at få sit sikkerhedsproblem løst i et nordisk forsvarsforbund med Norge og Sverige. Som bekendt lykkedes dette ikke, fordi det ikke var muligt at forene de to landes syn på et sådant forsvarsforbunds udenrigspolitiske orientering. Derefter tog Danmark mod indbydelsen til medlemskabet i NATO og tiltrådte denne forsvarsorganisation sammen med Norge.

Ingen vil kunne bestride, at nu ti år efter oprettelsen af NATO befinder vi os i en helt anden situation end dengang. Det ville vi vel under alle omstændigheder have gjort, men uden NATO sikkert i en betydeligt mere ugunstig situation. Organisationen har virket efter sin hensigt og opnået i hvert fald en del af sin målsætning.

NATO blev oprettet under Berlinkrisen, som betegnede en af de farligste situationer efter krigen, hvor luftbroen mellem Berlin og Vesttyskland gav anledning til et par episoder, der kunne have fået uoverskuelige virkninger. Der gik ikke mange dage efter

[Per Hækkerup.]

Atlantpagtens oprettelse, før Sovjet ændrede holdning, afløste blokaden af Berlin og indvilgede i et udenrigsministermøde om problemerne.

Der har ikke i de mellemliggende år foreligget en tilsvarende faretruende situation i Europa. NATO medførte en stabilisering af stillingen, der standsede yderligere sovjetiske fremstød. Stabiliseringen har fået, kan man sige, sit negative udtryk i jerntæppet, som Sovjet ikke har overskredet. Der er med konsolideringen af det vestlige sammenhold og styrkelsen af det forsvarsmæssige beredskab skabt en magtbalance på vort kontinent, som også Danmark nyder godt af. Derved — og det er det negative ved jerntæppet — er opdelingen af Europa samtidig blevet fæstnet.

Men dette, at NATO har standset yderligere sovjetiske fremstød, skabt en magtbalance og forhindret en udvikling hen imod krig, er ikke nok til at sikre den stabile og varige fred, som vi alle sukker efter. En sådan kan kun opnås gennem en afspændings og forhandlingens politik, som gradvis fjerner konfliktstof og medfører bedre forståelse mellem øst og vest. En sådan politik har Danmark stedse ønsket og støttet. Den er blevet forsøgt virkeliggjort i FN, og den er også NATOs erklærede målsætning og bestræbelse i de utallige forhandlinger, der har fundet sted i de forløbne ti år. Ved vurderingen af NATO bør det ikke glemmes, at netop oprettelsen af en vis magtbalance i Europa er en forudsætning for, at man har kunnet gå til forhandlinger med Sovjet på lige fod.

Medens troen på en snarlig afspænding var behersket i Stalins tid, vakte den 20. partikongres i Sovjetunionens kommunistiske parti nye forhåbninger. Der skete jo et voldsomt brud med stalinismen, som man håbede også ville medføre en ny udenrigspolitisk målsætning for Sovjet. Håbet nåedes i den første tid efter kongressen og nåede uanede højder op mod topkonferencen i Genève i 1955. Det afløstes af en sviende skuffelse over denne konferences særdeles magre resultat og blev unægtelig stærkt støkket med den brutale nedkæmpning af det ungarske folks revolution. Bunden i forhåbningerne nåedes under denne krise og krisen i sommer i det mellemste østen.

Både før og siden har vi oplevet skiftende udtryk for Sovjets udenrigspolitik. Snart lød de milde toner og sås de venlige smil, medens der taltes om fredelig sameksistens på trods af forskellige sociale systemer, og snart afløstes dette af åbne trusler om atomkrig og om frygtelige reaktioner mod bestemte vestlige skridt og handlinger.

De pessimistiske udsigter for et resultat af forhandlinger med Sovjet næres unægtelig af en udtalelse af Khrustjev, der forekom i hans tale i Tula den 17. februar. I talen beskæftigede Sovjets ministerpræsident sig med Berlin- og Tysklandsspørgsmålet og sagde bl. a. — jeg beder om tilladelse til et par citater:

„Kansler Adenauer og andre vestlige politikere taler i følgende vendinger: hvis vi skal mødes med russerne for at forhandle, må man kræve indrømmelse for indrømmelse. Hvad er det for en kræmmerindstilling til løsning af vigtige internationale problemer? Hvilke indrømmelser er der tale om? Vi siger: når vi foreslår at undertegne en fredstraktat, går vi ind for freden. Freden kan man ikke skære stykker ud af. Derfor siger vi: Tag fornuften fangen, forstå vore standpunkter, vi ønsker ingen erhvervelser, hverken politiske eller materielle. Lad os nedfælde det på papiret, som er blevet resultatet af den anden verdenskrig, og som er anerkendt af hele verden.“

Det er unægtelig afvisende ord. Når russerne har talt, er der intet at forhandle om, det ville kun være udtryk for en jammerlig kræmmerindstilling.

Desværre viser et andet forhandlingsområde et fornyet eksempel på den sovjetiske afvisning. Nedrustningsforhandlingerne i FN gik for godt et års tid siden definitivt i stå. For at komme ud over det døde punkt foreslog vestmagterne at lade en konference af videnskabsmænd undersøge, om det var teknisk muligt at opstille et kontrolapparat, der kunne konstatere, om et eventuelt forbud mod atombombeforsøg blev overholdt. Konferencen nåede i august sidste år frem til det resultat, at det var teknisk muligt. Derefter foreslog vestmagterne en ny konference, hvor man skulle forhandle om opstillingen af et sådant kontrolsystem som indledning til en aftale om standsning af yderligere forsøg med bombesprængnin-

[Per Hækkerup.]

ger. Konferencen har nu forhandlet i ca. fire måneder, men er ikke kommet ret langt.

Trods indrømmelser fra vestmagternes side er der ikke opnået nogen overenskomst. De spørgsmål, striden står om, er dels det sovjetiske krav om, at beslutninger i den foreslåede internationale kontrolkommission kun kan træffes med enstemmighed. Altså en vetoregel, der vil kunne gøre kommissionen fuldstændig uarbejdsdygtig. Dels modsætter Sovjet sig, at de kontrolorganer, der skal operere i de enkelte lande, skal være internationalt sammensat. Efter Sovjets mening bør de kun bestå af landets egne borgere. Så kan enhver jo selv regne ud, hvor effektiv deres kontrol med overtrædelser af forbuddet mod at prøve atom- og brintbomber vil være.

Khrustjev har også udtalt sig om dette spørgsmål. I sin ikke for det gode bekendte valgtale i Moskva den 24. februar sagde han bl. a., idet han talte om vestmagternes kontrolforslag som urimelige og uantagelige:

„Hvis man accepterede vestmagternes nuværende kontrolforslag, ville det betyde en fuldstændig kapitulation over for deres krav, idet det ville give dem mulighed for at kontrollere vort land ikke alene fra luften, men også på jorden og under jorden, på vandet og under vandet. Sådanne vestmagtkrav kan vi kun besvare på én måde: vi åbner ikke vore døre for deres efterretningstjenester, og vi kræver ikke, at de skal gøre noget tilsvarende.“

Nu kan det selvfølgelig ikke på forhånd udelukkes, at internationale kontrolorganer kan misbruges til spionage. For at imødekomme Sovjets frygt har vestmagterne derfor foreslået, at Sovjet kunne sende det antal russiske statsborgere, de måtte ønske, med ethvert internationalt kontrolhold og dermed umuliggøre spionage. Men det er ganske åbenbart: at opgive kontrollens internationale karakter er ikke muligt, så forsvinder jo enhver virkelig garanti.

På baggrund af sådanne standpunkter og de svingende udtalelser fra sovjetisk side er det kun naturligt, at folkene i de vestlige lande spørger: når Sovjets ledere taler om fredelig sameksistens, er det så udtryk for en ny udenrigspolitisk linje, en ny udenrigspolitisk målsætning, eller er der

kun tale om led i den taktik med skiftende venlighed og trusler, der tilsigter at nedbryde det vestlige sammenhold og undergrave den vestlige modstandsvilje? Hvis man — som jeg tror er rigtigt — regner med, at Sovjets mål fortsat er NATOs opløsning, stilles man videre over for spørgsmålet, om Sovjet da altid kun vil betjene sig af taktiske svingninger, om der aldrig kan blive tale om en virkelig ændring i den sovjetrussiske målsætning, der gør reelle forhandlinger med den vestlige verden om afspænding mulige?

Ingen tror, at det russiske folk eller dets regering ønsker krig. Der kan ikke være nogen tvivl om, at på lang sigt er det i Sovjetfolkets interesse at få afspænding i den internationale politik, således at såvel de som vi kan lettes for de forsvarsbyrder, der tynger alle vegne. Det er vel også sandsynligt, at ændringer efterhånden vil sætte sig igennem i det sovjetiske system, der gør dette folkeønske til unionens politik. Ikke mindst hvis vi i den vestlige verden gennem vort sammenhold gør det klart, at den sovjetiske taktik ikke fører frem. Det er vel også muligt, at andre begivenheder og andre udviklingslinjer i den internationale politik kan påvirke Sovjets forhold til den vestlige verden. Vi har jo i hvert fald oplevet flere eksempler på, at forholdet til Kina er et vigtigt problem for Sovjet.

Hvordan man nu end vil bedømme sådanne udsigers sandsynlighed, må det være ganske klart, at den vestlige verden skal gribe enhver chance for at komme i virkelige forhandlinger med Sovjet. Måske vil sådanne forhandlinger ofte vise sig forgæves, men det må så tages med. Så har man i hvert fald haft lejlighed til at prøve Sovjets forhandlingsvillighed.

På den anden side må det også stå fast, at resultatet af eventuelle forhandlinger ikke må ændre den magtbalance, der er forudsætningen for, at Sovjet overhovedet finder vejen til forhandlingsbordet. Dertil hører, at det vestlige sammenhold bevares, at det ikke bliver muligt at spille det ene NATO-land ud imod det andet.

Desværre er de senere års historie ikke uden eksempler på, at der findes adskillige spørgsmål, som har fremkaldt gnidninger mellem NATOs medlemslande indbyrdes. Den fornyede spændte situation omkring

[Per Hækkerup.]

Formosastrædet i de sene efterårsmåneder vurderedes ubestrideligt vidt forskelligt i USA og i Europa og gav som ved den sidste Formosakrise anledning til adskillige skarpe bemærkninger over Atlanterhavet. Heldigvis er der, som den højtærede udenrigsminister bemærkede, atter indtrådt en vis afspænding i området, men problemet ligger der stadig latent. Striden om den islandske fiskerigrænse er et andet eksempel på en konflikt mellem to NATO-lande, som, hvis den havde fået et dramatisk forløb, ligeledes kunne have medført ubehagelige konsekvenser for samarbejdet. Heldigvis er det nu lykkedes at finde en løsning på en tredje konflikt, der længe forbitrede forholdet mellem tre NATO-partnere. Jeg tænker på Cypernstriden. Igennem flere år så denne konflikt helt uløselig ud, det ene mæglingsforslag efter det andet blev forkastet, og det ene mæglingsforsøg efter det andet blev afvist. Og så løste knuden sig alligevel pludselig op på en måde, som utvivlsomt overraskede de fleste. Der ligger en vis fortrøstning i, at når en sag ser mest fortvivlet ud, kan situationen meget vel have nærmet sig et modningspunkt, hvor skarpe standpunkter pludselig svinder i bestræbelserne for at finde et kompromis.

For ikke så mange dage siden debatterede vi her i det høje ting markedsplanerne. Jeg skal ikke gentage synspunkterne, men blot pege på, at en handelskrig mellem de berørte lande indbyrdes kan få uheldige følger for det forsvarsmæssige og udenrigspolitiske samarbejde mellem dem. Derfor må det stærkt tilstræbes, at der findes en løsning på disse problemer, som bygger på en eller anden markedsordning, der omfatter alle de 17 lande i OEEC.

Jeg har forstået, at selv om det ikke har været muligt inden for organisationens egne rammer at løse alle de problemer, der har været eller kan opstå NATO-landene imellem, har der i hvert fald været en stigende tilbøjelighed til at drøfte dem på NATO-basis. En forudgående forhandling i NATO-rådet, før vigtige udenrigspolitiske skridt tages, er en praksis, som vil være af den største betydning for det indbyrdes sammenhold, og som ikke mindst er betydningsfuld for et lille land, der ikke har

direkte indflydelse på de fleste af de store spørgsmål, men derigennem måske kan få en omend begrænset, så dog indirekte indflydelse og i hvert fald gennem informationen en bedre forståelse af problemerne.

I bestræbelserne for at komme frem til virkelige forhandlinger med Sovjetunionen hævdes det ofte, at de vestlige lande må vise en vis bevægelighed i deres standpunkter. I den forbindelse har der ofte været tale om den såkaldte disengagementpolitik, der under en eller anden form tilstræber at skabe en zone ned igennem Europa, der skal ligge som et bælte mellem stormagterne. Den polske udenrigsminister, Rapacki, har udarbejdet en plan om en atomfri zone, andre har talt om en neutral zone, atter andre om en zone fri for stormagternes tropper o. s. v. Ideen lyder umiddelbart tiltalende, og den har sidst fået en konkret udformning af den engelske oppositionsleder Gaitskell, lederen af arbejderpartiet. Han foreslår, at zonen skal omfatte Vesttyskland, Østtyskland, Polen, Tjsekoslovakiet og Ungarn. Alle udenlandske tropper skal trækkes tilbage fra disse lande, landenes egne konventionelle styrker skal fastsættes ved overenskomst, Tyskland skal genforenes på basis af frie valg, der skal oprettes en europæisk sikkerhedspagt til garanti af grænserne, og endelig skal Vesttyskland forlade NATO og de fire andre Warszawapagten.

Jeg skal ikke gå ind på nogen nærmere vurdering af planen, der har visse træk fælles med de russiske tanker om en Tysklandsordning, men pege på et par forudsætninger, som stærkt understreges af hr. Gaitskell uden at være blevet tilstrækkeligt bemærket i den offentlige debat. Den grundlæggende forudsætning, som Gaitskell selv betegner som det vigtigste af alt, er, at virkeliggørelsen af hans plan ikke må ændre magtbalancen mellem Sovjetblokken og NATO. Dertil forudsætter han for det andet, at nogle amerikanske og engelske styrker må forblive på det europæiske fastland, og endelig nævner han som en tredje forudsætning, at en nedrustning i den foreslåede zone må underkastes fuld international kontrol.

Om sådanne synspunkter, som er kommet til udtryk i Gaitskells nedrustningsplan, vil indgå i de forhandlinger mellem Sovjet og

[Per Hækkerup.]

vestmagterne, som man efter Khrustjeps sidste svingning har lov til at tro kommer i gang, kan ikke vides. Det synes ubestrideligt, at en voksende opinion i Europa står bag dem, og at en begyndende forståelse for dem er ved at vinde frem i USA.

Medens året 1958 ikke rummede mange opmuntrende træk og sluttede med den tilsyneladende ultimative Sovjetnote af 27. november om Berlin, spirer nu et beskedent håb frem. Den engelske premierminister Macmillans besøg i Sovjet, som en overgang truede med at blive en fiasko, synes trods alt at have bidraget til at bryde isen. Uanset at der fortsat er meget stor afstand mellem Sovjets og vestmagternes syn på en fremtidig ordning af Berlin- og Tysklandsspørgsmålet, åbnes i hvert fald nu mulighederne for en udenrigsministerkonference, der måske senere, hvis den viser sig resultatrig, kan føre til den topkonference, der har været talt så meget om i 1958.

En nøgtern gennemgang af den foreliggende situation og de foreliggende muligheder fører efter min opfattelse til, at Danmark må fastholde og fortsætte sin hidtidige linje i landets udenrigspolitik.

Vi må virke for afspænding, forhandling og forståelse. En sådan politik skal virkeliggøres igennem FN, igennem NATO og ad andre veje. Som en af de sidste skal jeg nævne indbydelsen til den russiske ministerpræsident, Khrustjev. Det ville være et dårligt bidrag til afspændingen, ikke mindst på baggrund af Macmillans besøg i Sovjet, om Danmark afviste at være med til at indfri den stående invitation til den russiske leder, som derefter alene måtte komme til Oslo og Stockholm, men ikke til København. Jeg tvivler om, at det ville være i Danmarks velforståede interesse med en sådan demonstrativ holdning. Der ligger ikke i afviklingen af besøget nogen ny vurdering af Sovjets holdning i Ungarn eller i øvrigt af kommunistisk politik. Men i international politik må der være et vist

samkvem mellem de ansvarlige politikere, hvad enten disse er enige eller ej, og måske især når de ikke er enige. Uden at overvurdere Danmarks indflydelse på den store politik er det min opfattelse, at det i hvert fald ikke kan skade, at vi som de andre nordiske lande med denne invitation tilkendegiver vor forventning om, at også efter udløbet af tidsfristen i den russiske Berlinnote er den internationale situation sådan, at besøget lader sig gennemføre på værdig måde.

Vi må fremme afspændingspolitikken gennem FN. Det er med oprigtig glæde, vi kan konstatere, at denne verdensorganisation uanset de vanskeligheder for den, som er velkendte, alligevel har været i stand til i de senere år at øge sin prestige. Det gælder således sidst i forbindelse med afviklingen af den mellemøstlige krise i sommer. Det er helt naturligt, at Danmark fortsat har ydet sit bidrag til at styrke FN, så sandt som små stater har en særlig interesse i at fremme den internationale retsorden. I den forbindelse vil jeg gerne gentage den tak, der tidligere har lydt til de danske frivillige, der er med til at sikre roen på grænsen mellem Israel og Ægypten. Det er endvidere selvfølgelig, at Danmark på alle områder, og endda i større udstrækning end de fleste andre lande, bidrager sit til den stadig øgede økonomiske hjælp til de såkaldt underudviklede lande. Ikke mindst den seneste udvidelse af verdensbanken og valutafonden er glædelig, så sandt som en varig fred ikke lader sig opretholde, medmindre vi formindsker afstandene i levevilkår mellem de mere velstillede folk og de dårligst stillede, der stadig lever på den absolutte sultegrænse.

Afspændingspolitikken finder også udtryk gennem NATO og de drøftelser af fælles problemer, der foregår i denne organisation. Det er stedse fremholdt i NATOs udtalelser, og det er ledetråden for organisationens virke. NATO vil have lidt sit første og største nederlag, hvis det ikke lykkes at opretholde freden, hvis i stedet den uover-

[Per Hækkerup.]

skuelige ulykke skulle ramme os i form af en ny storkrig. NATOs politik er derfor fredens politik.

Foruden afspændingslinjen må vi også fortsat virke for at fastholde og udbygge sammenholdet i den vestlige verden, følge sammenholdslinjen i vor udenrigspolitik. Den giver ikke blot Danmark den størst mulige garanti mod at blive genstand for isoleret aggression, den betyder ikke blot den størst mulige reelle handlingsfrihed for os; sammenholdet i den vestlige verden er desuden en afgørende forudsætning for, at afspændingspolitikken også af Sovjet før eller senere føles som en nødvendighed. Afspænding og vestligt sammenhold må gå hånd i hånd.

Thorkil Kristensen: Jeg takker den højtærede udenrigsminister for den redegørelse, der blev givet i tinget i går. Det er nu over et år siden, vi har haft en egentlig udenrigspolitisk debat; selv om der blev givet en vis redegørelse i maj måned i fjor, dannede den nemlig ikke udgangspunkt for en egentlig udenrigsdebat, men indholdet af den gik ind i den almindelige politiske debat ved tredje behandling af tillægsbevillingslovforslaget.

I det lange tidsrum, der er gået siden den sidste udenrigsdebat i tinget, har derfor behandlingen af de udenrigspolitiske problemer i hovedsagen ligget i regeringen og i det udenrigspolitiske nævn. Jeg vil i denne forbindelse gerne sige en lille smule om behandlingen af udenrigspolitiske problemer her i landet, fordi det er et emne, som har været genstand for nogen diskussion i den senere tid.

Der er i visse dele af offentligheden — og jeg tror, jeg kan tilføje i visse dele af det høje ting — en fornemmelse af, at for mange ting bliver lukket inde i det udenrigspolitiske nævn, og på grund af tavshedspligten for dette nævn synes man, at offentligheden og især det høje ting får for lidt at vide. Nu må det retfærdigvis erkendes, at der er problemer, som kun kan behandles i denne lukkede kreds; det er nødvendigt af hensyn til vore forpligtelser over for udlandet, og det er nødvendigt af hensyn til problemernes karakter. På den anden side kan det ikke nægtes, at det

undertiden virker uheldigt og uforståeligt for mange, at der har været pålagt tavshedspligt i det udenrigspolitiske nævn, således at vi ikke engang har kunnet orientere vore grupper om det, vi har fået at vide, hvorefter vi så i bladene har kunnet læse en ret udførlig gengivelse eller omtale af ting, vi ikke har haft ret til at fortælle vore kolleger i folkettingen.

Jeg kan endogså huske en sag, vi havde for nogle få måneder siden, hvor der blev pålagt nævnets medlemmer tavshedspligt, skønt den pågældende sag allerede havde været omtalt i pressen, før den kom i det udenrigspolitiske nævn. Jeg er afskåret fra at sige, hvad det var for en sag, fordi jeg har tavshedspligt, men det virker ejendommeligt, at det udenrigspolitiske nævns medlemmer af regeringen får pålagt en pligt til ikke at tale om noget, som allerede er omtalt i landets blade. Jeg benytter lejligheden til at sige til den høje regering, at når man af hensyn til udlandet finder det nødvendigt at pålægge tavshedspligt, er det meget, meget vigtigt, at det i hvert fald ikke må være vor skyld, hvis den samme sag så bliver omtalt i pressen her i landet. Derfor er det meget vigtigt, at man passer på, at der ikke ad andre kanaler siver noget ud vedrørende de ting, som vi behandler i nævnet.

Må jeg nævne et andet eksempel. Den højtærede udenrigsminister omtalte i går det flådeprogram, hvorefter den danske flåde skal udbygges med amerikansk støtte. Det er, så vidt jeg ved, første gang, det høje ting af regeringen er blevet orienteret om denne sag, som imidlertid for længe siden har været omtalt i pressen.

Og må jeg nævne en sag, som har været meget omtalt i den sidste tid; jeg tænker på spørgsmålet om udlægningen af militære depoter her i Danmark og vel særlig i Jylland. Jeg skal ikke gå ind på den militære betydning af sådanne depoter; jeg går ud fra, at denne side af sagen vil blive drøftet under den forsvarsdebat, vi formentlig kan vente i tinget i meget nær fremtid. Men om det rent udenrigspolitiske og for så vidt også det dansk-politiske i sagen vil jeg sige, at det virker uheldigt, når vi får at vide, at den danske regering har indladt sig i forhandlinger med den tyske regering, og at den derefter har afbrudt disse for-

[Thorvil Kristensen.]

handlinger, før det høje ting og endogså før det udenrigspolitiske nævn officielt er blevet orienteret om denne sag af regeringen. Også her har vi måttet nøjes med at læse om sagen i bladene. Først i sidste uge fik vi officielt i det udenrigspolitiske nævn en meddelelse fra regeringen.

Noget sådant virker uheldigt, og jeg beder om, at man tænker på i fremtiden at få mere harmoni i behandlingen af de udenrigspolitiske problemer; vi lever i en tidsalder, hvor det i højere grad end før er nødvendigt, at disse problemer bliver præsenteret for det danske folk. Det bør derfor høre med til det politiske arbejde i Danmark, at disse forhold i det omfang, hvori det er muligt, bliver behandlet i åbent dagslys.

Jeg vil dernæst gøre et par bemærkninger om det nordiske udenrigspolitiske samarbejde. Jeg tænker ikke specielt på de nordiske problemer, men på den tendens, der har været til, at de tre skandinaviske lande især har arbejdet sammen i almindelige internationale spørgsmål, særlig inden for FN, men også i andre tilfælde, hvor vore internationale problemer er kommet frem. Jeg tror, at alle i det høje ting har sympati for det nøjest mulige samarbejde mellem de tre skandinaviske regeringer med hensyn til disse problemer, og at det vil være ønskeligt, om man i så mange tilfælde som muligt kan komme frem til en fællesnordisk linje i disse ting. Derom er vi alle enige; men skal det lykkes, er der en ting, man skal passe på — det er derfor, jeg nævner det. Det virker uheldigt, hvis der på et tidspunkt, da sagen ikke er gennemdrøftet i de tre nordiske lande, kommer noget offentligt frem om, at et af de nordiske lande har taget den og den stilling eller kan forventes at tage den og den stilling, for det gør nemlig, at de to andre lande — både deres regeringer, deres parlamenter og deres offentlighed — i nogen grad er bundet. Vi vil gerne have en fællesnordisk linje, men nu får vi at vide, at et af de nordiske lande har taget en vis stilling eller må formodes at være ved at tage en sådan stilling, og det gør, at man ikke står så frit, som man ville stå, hvis sagen var gennemdrøftet i alle tre lande i de pågældende udenrigsnævn, eller hvad

det nu kan være; før der kommer noget offentligt frem. Jeg tænker i denne forbindelse på to konkrete sager: krisen i det mellemste østen sidste sommer — hvor et svensk standpunkt blev omtalt i bladene, før tingene var gennemdrøftet hos os — og sagen omkring indbydelsen til ministerpræsident Khrustjev, der jo har været fremme for nylig, en sag, som jeg naturligvis i øvrigt ikke skal gå ind på nu.

Må jeg dernæst sige, at forholdet er efterhånden blevet det, at vi har to slags udenrigspolitik i hvert land. Vi har ligesom i gamle dage behandlingen af de problemer i forhold til nabolande og andre lande, som direkte angår det pågældende land, men ved siden deraf har vi i stigende grad også vor deltagelse i behandlingen af de i egentlig forstand internationale problemer i FN, i NATO, eller hvilke organer det nu kan være. I stigende grad ligger hovedvægten på de sidste, på de egentlig internationale problemer. De var jo da også hovedindholdet i den højtærede udenrigsministers redegørelse i går. Jeg vil alligevel gøre et par bemærkninger om to af de mere udpræget danskprægede problemer.

Siden der sidst var udenrigsdebat i det høje ting, har der været valg til landdagen i Slesvig-Holsten med det glædelige resultat, at Sydslesvigsk Vælgerforening, det danske mindretal, fik et meget smukt stemmetal, nemlig over 34 000, og igen blev repræsenteret i landdagen med 2 medlemmer. Vi glæder os over, at den uret, der tidligere har været øvet mod det danske mindretal igennem 5 pct.s klausulen, nu er fjernet, og vi glæder os over, at de to danske repræsentanter allerede, som det synes, har placeret sig godt. Det voldte noget besvær, før det lykkedes de to danske medlemmer at få fraktionsret. Jeg har set, at der ved behandlingen af denne sag i landdagen blev udtalt fra tysk side et ønske om, at der så blev en tilsvarende ret for det tyske mindretals repræsentant her i folketinget. Jeg finder anledning til at sige, at en sådan ret har det ærede medlem hr. Hans Schmidt jo længe haft, idet han har haft ret til at blive betragtet og blive behandlet som et parti efter de regler, som gælder herom i det høje ting. Jeg er glad for, at det høje tings formand allerede på et tidligt tids-

[Thorkil Kristensen.]

punkt har givet dette til kende, og jeg føler anledning til at udtale taknemlighed herfor; det forholder sig jo nemlig sådan.

Det andet spørgsmål, jeg vil nævne, er fiskerigrænserne. Vi må glæde os over, at der nu med England er truffet en ordning, som Færøernes lagtings flertal har kunnet tiltræde. Jeg forstod på den højtærede udenrigsminister, at nu er der 2 spørgsmål tilbage: der er det mere generelle problem om at få en ordning af international karakter, som vi alle kunne tilslutte os, og så er der det specielle problem vedrørende Grønland, hvor der må træffes en ordning, som sikrer de grønlandske interesser. Det er jo rigtigt, og vi ønsker regeringen lykke til dens arbejde derpå. Jeg finder anledning til at understrege, at man også bør have den danske fiskerbefolknings interesser for øje ved behandlingen af disse ting.

Jeg skal dernæst sige et par ord om vor placering i FN og vor deltagelse i FNs arbejde, et arbejde, som jo følges med stor interesse af den danske befolkning. Jeg har også indtryk af, at Danmark selv sammen med de andre skandinaviske lande gennemgående har en god placering i FN, selv om det måske er rigtigt, hvad jeg ser det ærede medlem hr. Lannung lige har skrevet i tidsskriftet Fremtiden, at man fra andre landes side mener, at Norge og Sverige er mere aktive, end vi er. Nu skal man ikke være aktiv blot for at være aktiv, man skal være det med omtanke. Der er et par ting, som jeg her gerne vil nævne.

Et af de problemer, man har arbejdet mest med, er den tekniske bistand eller anden form for bistand til de underudviklede lande, noget, som også den højtærede udenrigsminister var inde på i går. Danmark har været en aktiv deltager i dette arbejde, og det er vi tilfreds med; det er vist alle i Danmark. Men jeg har en fornemmelse af, at vi trænger til at få lagt visse retningslinjer for dette arbejde. Det er vistnok det almindelige ønske inden for FN og formentlig også hos hovedparten af de underudviklede lande, at der skal være en koordination i det arbejde, som foregår, ved at de forskellige projekter udformes og udføres som led i FNs almindelige bistandsprogram. Derved sikrer man en nogenlunde jævn fordeling på de forskellige lande;

derved sikrer man, at man udnytter den erfaring, som FN og dets organer efterhånden har fået. Det hænder jo, at der uden om FNs almindelige program i andre lande, men også her, tages initiativer til specielle programmer. Jeg har indtryk af, at dette undertiden giver anledning til misforståelser. Vi har således for øjeblikket i finansudvalget liggende det såkaldte Mysoreprogram, som ikke er kommet fra udenrigsministeriet som led i det almindelige bistandsprogram, men som er kommet fra undervisningsministeriet under henvisning til, at der her er en kontakt med UNESCO. Jeg skal ikke forsøge en vurdering af dette specielle program. Det spørgsmål, jeg vil rejse, er dette: når vi nu her får et program, som kommer ad andre kanaler end de sædvanlige, er der så den fornødne koordination, eller ville det være rigtigere, at de programmer, som vi gennemfører — det være nu få eller mange — alle blev koordineret under det fælles FN-program? Det beder jeg den højtærede udenrigsminister udtale sig om. Jeg tror, det ville være ønskeligt, om vi havde visse retningslinjer, sådan at vi ikke risikerer misforståelser eller uheldige virkninger.

Et andet spørgsmål, som blev omtalt af den højtærede udenrigsminister, er problemet om oprettelsen af en permanent FN-styrke. Der findes jo en FN-styrke i Gaza i øjeblikket, og der findes visse observatørkorps, hvori også danske officerer er medvirkende; men den højtærede minister understregede, hvad vi også ved, at der ikke hidtil har været basis for en egentlig permanent FN-styrke. Det er muligt, at noget sådant ikke lader sig gennemføre nu. Jeg er klar over, at det rummer visse vanskelige problemer, men det ville formentlig være ønskeligt, om man havde et eller andet permanent beredskab, sådan at man var parat til meget hurtigt at sammensætte og udsende en styrke. Om dertil ville høre en permanent stab eller blot en eller anden beredskabsordning, som man med meget hurtigt varsel kunne sætte i værk, skal jeg henstille til overvejelse; men jeg tror, det er ønskeligt, at vi tager problemet op.

Ser vi så på de internationale problemer i egentlig forstand, samler interessen sig jo først og fremmest om Berlinproblemet. Jeg skal ikke sige særlig meget om det,

[Thorvil Kristensen.]

men der er grund til at understrege dets alvorlige karakter. Når et så seriøst blad som New York Times med udgangspunkt i dette problem i søndags gav sig til at diskutere, hvordan en eventuel storkrig mellem øst og vest kunne tænkes at falde ud, er der måske grund til, at vi stiller os det spørgsmål: hvad er det egentlig, der kan ske, hvis den 27. maj forløber på en sådan måde, at Sovjetunionen iværksætter sin trussel — for det ord kan man vel bruge — om at træde tilbage fra sin deltagelse i firemagtsansvaret for Berlin og overlader sine beføjelser til den østtyske regering? Jeg forstår, at den civile trafik mellem Berlin og Vesttyskland allerede nu er under kontrol af den østtyske regering og dens myndigheder, medens derimod den militære trafik, herunder særlig forsyninger til de 10 000 mand vestlige besættelsesstyrker, der står i Vestberlin, er under kontrol af Sovjetunionen, der har den samme forpligtelse som de andre besættelsesmagter til at holde vejene åbne. Her er det, der kommer en ny situation, hvis Sovjetunionen nu træder tilbage og overlader sin myndighed til den østtyske regering, idet man jo enten risikerer, at der kommer meget store vanskeligheder for denne trafik, eller at de tre vestmagter tvinges til at træffe en ordning med den østtyske regering, en regering, de jo ikke har anerkendt.

Det er formentlig denne situation, der indeholder problemets kerne. At det er et stort problem, ser vi allerbedst deraf, at det tydeligt er tilkendegivet, at det, Sovjetunionen ønsker, er at få, som man har sagt det i en note allerede den 27. november, et afmilitariseret Vestberlin, der skulle være en såkaldt fristad. Nu er staden i og for sig fri nok i øjeblikket, men hvis den blev afmilitariseret, hvis altså de vestlige styrker blev tvunget til at trække sig tilbage fra Vestberlin, ville byen ligge ubeskyttet midt i et område, nemlig Østtyskland, hvor meget store og meget veludrustede sovjetiske tropper er placeret — ifølge oplysninger, der er kommet frem, 22 af Sovjetunionens bedste divisioner. Det ville unægtelig være et ulige parti, det ville udsætte det frie styre i Vestberlin for en overordentlig risiko. Man forstår derfor

godt, at vestmagterne har anset dette for uantageligt, men det viser jo også, hvor vanskeligt Berlinspørgsmålet er.

Anderledes ville det naturligvis ligge, hvis Berlinspørgsmålet kunne løses som en del af det tyske problem i al almindelighed, hvis der f. eks. kom en genforening af Tyskland, sådan at Berlin ikke ville ligge som en ø i en fremmedartet stat, men som hovedstaden i det gamle Tyskland. Her synes det mig at der er to spørgsmål, der er gået igen i de mange diskussioner, der igennem årene har været mellem øst og vest om selve Tysklandsproblemet, nemlig for det første: er en genforening af Tyskland overhovedet mulig i den verden, vi lever i i øjeblikket? For det andet: hvis en genforening er mulig, vil det samlede Tyskland så være frit til selv at bestemme sin udenrigspolitiske placering? Det forekommer mig, at det er det sidste, der er det egentlige problem. Hvorvidt frie valg skal være det første eller det næste skridt, er vel i og for sig et underordnet problem.

Det, som har været stridens egentlige genstand, er: kan Tyskland overhovedet genforenes, og kan et genforenet Tyskland overhovedet selv bestemme sin udenrigspolitiske placering? Så vidt jeg kan skønne, er tendensen hos Sovjetunionen gået i retning af, at man er blevet mindre og mindre interesseret i en egentlig genforening. Hvis jeg har forstået det ret, bygger den note, der for to dage siden er tilstillet vestmagterne, på tanken om to tyske stater og ikke på en genforening. Dertil kommer, at det i samme note synes at være tilkendegivet, hvad jo også synes at være den almindelige sovjetiske linje, at Tyskland, hvad enten det nu bliver et genforenet Tyskland eller to tyske stater, ikke skal have frihed til selv at bestemme sin udenrigspolitiske placering. Man taler om, at det skal neutraliseres, hvilket altså vil sige, at Vesttyskland skulle drages ud af NATO. Der er grund til at sige, at to tyske stater, som begge er neutraliseret, betyder en meget stor forandring i den europæiske balance, en forandring, som ville forrykke denne balance på afgørende vis, idet Vesttyskland jo er en meget større og meget mere betydningsfuld stat end Østtyskland både i kraft af sit landområde, sin befolk-

[Thorvil Kristensen.]

ning og sine ressourcer. Derfor må vi regne med, at også det tyske spørgsmål er meget vanskeligt; og ligesom Berlinspørgsmålet formentlig kun kan diskuteres inden for rammerne af det større tyske spørgsmål, kan det tyske spørgsmål formentlig kun diskuteres frugtbart inden for rammerne af et endnu større spørgsmål, som vi måske kunne kalde sikkerhedsspørgsmålet eller noget lignende.

Det billede, den højtærede udenrigsminister i går tegnede af de forskellige nedrustningsforhandlinger, som har været i gang, var ingenlunde optimistisk. De to konferencer, der i nogle måneder har været i gang i Genève om henholdsvis overraskelsesangreb og en eventuel standsnings af kernevåbenforsøg, kan jo næppe siges at være i gang i øjeblikket; de er i realiteten gået i stå. Den nye nedrustningskommission, som FN's sidste generalforsamling besluttede at nedsætte, er ikke kommet i gang endnu, idet betingelserne herfor ikke har været til stede, og den særlige komité for forhandlinger om en fredelig udnyttelse af rummet over jorden, efter at man har lært at opsende raketter, satellitter o. s. v., er heller ikke kommet i gang, fordi Sovjetunionen ikke har villet deltage. Man står altså i virkeligheden efter mange, mange års nedrustningsforhandlinger stadig på bar bund i disse spørgsmål.

Nu ser jeg, at man på det møde i Moskva, hvor den engelske premierminister har forhandlet med Sovjetunionens ministerpræsident, også har været inde på spørgsmålet om, hvordan man kunne få disse drøftelser om Berlin, om Tyskland og om sikkerhedsproblemerne i gang igen, og jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et par korte citater af det communiqué, som blev udsendt ved mødets afslutning i går. Der står først om forhandlingerne vedrørende Tyskland og Berlin følgende:

„De“ — altså de to regeringschefer — „var ude af stand til at blive enige om de juridiske og politiske synspunkter vedrørende de involverede problemer“.

Derfor var de også enige om, at der skulle optages forhandling mellem de interesserede regeringer, og i denne forhandling forstår man at man ikke alene skal tale om

Berlin og om Tyskland, men også om sikkerhedsproblemet generelt, og dér er det, man kommer ind på det, som også det ærede medlem hr. Per Hækkerup var inde på, spørgsmålet om en militær udtynding i et område af Europa. Der står herom i communiquéet følgende:

„I denne forbindelse blev de enige om, at man med fordel yderligere kunne studere mulighederne for forøget sikkerhed ved en eller anden metode til begrænsning af styrker og våben, både konventionelle og atomvåben, i et aftalt areal af Europa forbundet med et passende inspektionssystem.“

Jeg beder det høje ting bemærke, at man altså ikke blot taler om atomvåben, men også om konventionelle våben i et aftalt område og med et passende inspektionssystem. Det er rigtigt, som Gaitskell har udtalt, og som også det ærede medlem hr. Per Hækkerup her har sagt det, at der er to betingelser for, at nogen sådant kan gøres, hvis det skal bidrage til forøgelse og ikke til formindskelse af trygheden i verden. Den ene betingelse er, at der er balance i den udtynding, som eventuelt måtte finde sted. Hvis der skulle finde en stærkere udtynding sted vest for jerntæppet end øst for, ville i hvert tilfælde vi på den vestlige side føle, at sikkerheden var blevet mindre end før. Der må være balance, men der må også være kontrol, for ellers tør man ikke stole på, at begge parterne holder overenskomsten, og dette viser jo, hvor vanskeligt det er.

Når der nu, som det jo ser ud til, kommer forhandlinger i gang mellem de interesserede regeringer, må vi medgive disse forhandlere og forhandlingerne vore bedste ønsker; men der er ingen grund til at skjule, at til en god forhandler hører evnen til at sige både ja og nej. Man skal sige ja, hvis der kan opnås noget, som giver større tryghed i verden, end vi har i dag, og vi håber, at det kan nås, selv om vi kan se, hvor vanskeligt det er. Lige så nødvendigt er det, at der kan siges nej, hvis man kun kan opnå enighed om en ordening, der forrykker balancen på en for os farlig måde, eller som skaber nye usikkerhedsmomenter, som gør, at verden bliver mere utryk at leve i, end den er i dag. Man må derfor medgive forhandlerne i de drøftelser, som nu for-

[Thorikil Kristensen.]

mentlig kommer, de bedste ønsker om, at de vil formå at sige ja og nej på de rigtige steder.

Ole Bjørn Kraft: At diskutere dansk udenrigspolitik er i dag noget ganske andet end tidligere. Det bliver i stigende grad klart, at dansk udenrigspolitik ikke kan indskrænke sig til at beskæftige sig med spørgsmål, der umiddelbart og direkte angår os og kræver en stillingtagen, men at det er blevet tidens nødvendighed at deltage i overvejelser og beslutninger, der forhen lå os ganske fjernt. Vi må spise kirsebær med de store selv med udsigten til at få stenene i hovedet.

Denne ændring i vor stilling er uundgåelig. Det kan ikke tænkes, at der kan gives en tilbagevenden til den gamle form; langt snarere må vi regne med nødvendigheden af en stadig stærkere og mere forpligtende deltagelse i vidtrækkende beslutninger og en stadig nærmere tilslutning til andre stater. Debatten om markedsplanerne og det europæiske økonomiske samarbejde i det hele taget er jo blot et af de perspektiver, man her må regne med.

For overblikkets skyld vil det måske være rigtigst at dele dansk udenrigspolitik i dag i de forhold, der har mere direkte betydning for os, og de fjernere opgaver, hvor vi mere eller mindre indirekte også vil blive engageret for måske en dag at opdage, at vi virkelig også er blevet direkte engageret i dem.

Forrest blandt de udenrigspolitiske forhold, vi er deltagere i og medbestemmende i, står Atlantpagten, NATO, der, som det er blevet sagt, i år skal have sit 10 års jubilæum. Vi har i det høje ting ofte drøftet Atlantpagten, og når vi nu skal tage stilling til regeringens nye forsvarsforslag, der vel nu kommer til at foreligge, vil vi få yderligere anledning dertil. I dag vil det være naturligt i det væsentlige at holde sig til nogle hovedsynspunkter med udgangspunktet i en udenrigspolitisk vurdering, og der er da her tre forhold, som jeg gerne vil fremhæve til overvejelse ikke mindst for dem, der stadig synes at have en tilbøjelighed til at undervurdere Atlantpagten's betydning og ikke kan se eller i mange tilfælde ikke vil se den vidtrækkende virkning, det har

fået for hele Europas stilling, at pagten blev til virkelighed.

Det første forhold, jeg vil pege på, er dette, at indtil Atlantpagten blev en kendsgerning, udvidede Sovjetunionen i strid med trufne aftaler sin magtsfære til europæiske områder på 1,5 mill. km², altså et område 4 gange så stort som det gamle Tyskland og med 115 mill. europæere. Siden NATOs tilblivelse har der ikke fundet yderligere udvidelse sted, og det første forsøg, der blev gjort på at inddrage også Vestberlin under kommunistisk indflydelse, mislykkedes på grund af vestens enighed og solidaritet med Berlins befolkning. Freden er, siden NATO-pagten trådte i kraft i 1949, blevet bevaret i Atlantpagtområdet.

Den anden kendsgerning, som ikke nok kan fremhæves, er NATOs betydning for vestens mulighed for overhovedet at kunne optage forhandlinger på lige fod med Sovjetunionen. Det er sagt tidligere, men må fremhæves gang på gang, fordi det ofte synes at glide af minde. Det er kun muligt at forhandle med Sovjetunionen ud fra en stærk position, der giver en mulighed for en fri beslutning, og det er NATOs sikkerhedssystem, det er den militære solidaritet inden for NATO-pagten, der giver vesten denne mulighed, en mulighed, der ikke ville eksistere uden NATO. Kun på denne måde er det blevet muligt for os at kunne tænke på at føre reelle forhandlinger med Sovjetunionen; thi kun når man frit kan vælge, om man vil sige ja eller nej, kan man indlade sig på forhandlinger med en stormagt af denne karakter; kun hvis man er i stand til at sige ja eller nej, kan man undgå at få en løsning, man ikke ønsker, påtvunget. Det er den situation, mange lande — og også Danmark — ville være i uden Atlantpagten, og alle, der med så stor iver forfægter kravet om forhandling, som vi alle ønsker, skulle tænke på den kendsgerning, at det er Atlantpagten og Atlantpagten alene, der sætter os i stand til at tale om og ønske forhandlinger med Sovjetunionen, hvor vi har frihed til at tage vor stilling.

Det tredje synspunkt er en følge af de to foregående. Når demokratiernes forsvarssystem har denne uimodsigelige betydning, må det virkelig for alle, der deltager i dette forsvarssystem, være en pligt at fastholde og underbygge og da først og fremmest

[Ole Bjørn Kraft.]

ikke at svække det, for derigennem svækker man jo muligheden for, at vi bliver i stand til at forhandle, svækker vor frihed til at vælge. Kun gennem dette system kan vi yde vort bidrag til vestens frihed.

Den tyske udenrigsminister, hr. von Brentano, gav et godt udtryk herfor under Europarådets sidste forhandlinger, da han sagde: ingen fred uden frihed, ingen frihed uden sikkerhed. Solidariteten og samarbejdet mellem A-pagtlandene må derfor være udgangspunktet for vore politiske beslutninger, og jeg er glad for, at den ærede ordfører for det socialdemokratiske parti i virkeligheden også i dag har givet klart udtryk herfor. Forsvaret og udenrigspolitikken må ses som en helhed; thi det er jo sandheden, at enten står vi sammen, eller også falder vi sammen. Der kan ikke i dag eksistere noget isoleret dansk forsvar, så lidt som noget forsvar af noget af de andre vesteuropæiske lande. Vi er beroende af vore allieredes hjælp, og de er også i deres forsvarsanstrengelser i høj grad, måske i højere grad, end vi ofte forestiller os her i landet, bestemt af, hvad vi gør på dette område.

Det er ud fra dette synspunkt, jeg under denne debat vil beklage, at spørgsmålet om oprettelsen af militære depoter i Jylland for allierede styrker, i dette tilfælde tyske styrker, der kan komme til at deltage i Danmarks forsvar, så ofte her i landet bliver gjort til genstand for en omtale, der, synes jeg, er uden sans for den virkelighed, som vi, hvad enten vi ønsker det eller ikke, må indrette os efter. Jeg må også beklage, at dette spørgsmål ikke er blevet løst, men udskudt. Det forekommer mig, at regeringen har forsømt en opgave ved ikke at give fyldestgørende oplysninger om dette spørgsmål på et tidligere tidspunkt. Det er så meget mere beklageligt, som den højtærede forsvarsminister oprindelig har fremsat synspunkter, der både var forstående og realistiske. Jeg tror, at man ved drøftelsen af denne sag ofte overser noget meget betydningsfuldt. Når man taler om de tyske styrker i denne forbindelse, har jeg ofte indtryk af, at man glemmer, at det tyske forsvars stilling under Atlantpagten er en helt anden, end den har været nogen sinde tidligere, hvilket i høj grad, forekom-

mer det mig, må ændre hele indstillingen på dette område. Jeg vil nemlig gerne minde om, at de vesttyske styrker også i fredstid er underlagt chefen for Europakommandoens operative ledelse, og at de tyske styrker også forsyningsmæssigt indgår som et led i det europæiske forsvar, altså mere direkte end en række andre stater er et led i det europæiske fællesforsvar. Hele det tyske forsyningsapparat er under allieret kontrol. Det var den aftale, der blev truffet, da Tyskland efter eget ønske blev medlem af Atlantpagten.

De tyske depoter, som man her har talt så meget om, er altså i virkeligheden klart og tydeligt NATO-depoter. Det burde have været fremhævet på en helt anden måde af den høje regering. Og når tyskerne ønsker at have depoter eller lagre — de ønsker jo ikke bare depoter i Danmark, men også i en række andre Atlantpagtlande, også i Norge ønsker de lagre for deres søforsvar — er det, fordi de betragter deres land som et særlig udsat område.

Under diskussionen herhjemme er dette, synes jeg, på en mærkelig måde blevet tilsløret. Der har for nylig været en udenrigsdebat i det norske storting. Her fremhævede den norske forsvarsminister med rette, synes jeg, den kendsgerning, at de vesttyske styrker ikke uden NATOs medvirken kan deltage i nogen konflikt. De er underlagt NATOs kontrol og NATOs samtykke. Følelsesmæssige grunde må ikke overskygge dette spørgsmåls realitet. Denne sag foreligger ikke blot for os, den foreligger også for andre NATO-lande. I virkeligheden — og det er derfor, jeg har fremdraget det i denne udenrigspolitiske debat — er det et alvorligt spørgsmål om hele samarbejdet inden for Atlantpagten og om samarbejdsånden, som jo også er væsentlig, når vi skal tænke på vor fremtid. Både saglige, militære og NATO-politiske grunde advarer os imod at afvise en løsning af forsyningsspørgsmålet i vort land for styrker, der i en given situation kommer til at kæmpe under nordregionens atlantiske ledelse, hvad jeg også ønsker at fremhæve, i forsvaret for vort eget land.

Jeg kan ikke se rettere, end at stærke nationale grunde taler for en tilfredsstillende ordning, så sandt som vi vel må være interesseret i det stærkest mulige forsvar

[Ole Bjørn Kraft.]

af indgangsvejene til Jylland. Jeg håber derfor, at jeg har forstået det rigtigt, når jeg mener, at sagen kun er stillet i bero, og at man vil søge den løst i en nærmere tilknytning til NATO. Hvis jeg har uret heri, vil jeg bede den højtærede udenrigsminister om at rette mig. Jeg har i øvrigt vanskeligt ved at se, at der skulle kunne tilvejebringes en nøjere tilknytning til NATO end den, der har været foreslået, når man ret ser den igennem. Jeg kan heller ikke tro, hvis man har ængstelse for suverænitetsspørgsmålet, at dette skulle blive mindre under en sådan ordning. Måske kan vi under denne debats videre forløb få oplysninger om, hvad der er den egentlige grund til, at regeringen har skiftet holdning. For den danske offentlighed ser det nemlig ud til, at det er det, der er sket.

Ligesom det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har jeg tænkt mig at gøre nogle bemærkninger om det udenrigspolitiske nævn og da særlig om regeringens forhold til nævnet. Bortset fra et enkelt tilfælde, som vi har kritiseret — jeg tænker på indbydelsen til den russiske ministerpræsident Khrustjjev, en indbydelse, som jeg senere skal gøre nogle bemærkninger om — har regeringen naturligvis i formen overholdt at give det udenrigspolitiske nævn oplysninger, men jeg synes ikke, at arbejdsforholdene i det udenrigspolitiske nævn for øjeblikket er tilfredsstillende. I adskillige tilfælde har en sag været diskuteret i pressen, betydelig tid før vi har fået den forelagt i nævnet. Der har været lejligheder, hvor vi med meget kort varsel har skullet udtale os om spørgsmål, som vi ikke havde nogen mulighed for at være tilstrækkeligt forberedt på.

Det er blevet det konservative folkepartis opfattelse, at det samarbejde om den danske udenrigspolitik, som vi jo alle ønsker — også regeringen, derom er jeg aldeles overbevist — vil være bedst tjent med, om møderne i nævnet kunne blive bedre forberedt også ved tidligere tilsendelse af materiale,

således at man havde mulighed for i tide at kunne forberede sig til drøftelserne. Når der udtrykkeligt i forfatningen af 1953 står, at regeringen, inden betydningsfulde udenrigspolitiske afgørelser skal træffes, rådfører sig med det udenrigspolitiske nævn, må der virkelig også gives nævnets medlemmer, og da ikke mindst oppositionspartiernes, der jo ikke orienteres på samme måde som regeringspartiernes, en mulighed for virkelig at kunne give regeringen råd, således at der kan blive en virkelig forhandling og drøftelse. Selv om flertallet naturligvis har afgørelsen, er det efter min mening forfatningens klare bud at styrke grundlaget for samarbejde om landets udenrigspolitik.

Jeg tror ikke, at regeringen og den højtærede udenrigsminister er uenig med mig heri, og jeg håber derfor, at vi i fællesskab kan finde en løsning, således at forholdene kan blive mere tilfredsstillende, end de er i dag, og således at man mere direkte opfylder, hvad der var hensigten med denne bestemmelse i forfatningen af 1953.

Den højtærede udenrigsminister gjorde nogle bemærkninger om indbydelsen til Ruslands ministerpræsident, og det gør det jo nødvendigt for mig blot at fremhæve, at vi ikke har ændret vor opfattelse af, at tidspunktet for udsendelsen af denne indbydelse fra de tre nordiske lande er uheldigt valgt af grunde, som vi har fremhævet. Vi synes ikke, at forholdene i Ungarn har ændret sig sådan, at det er nødvendigt nu at opfylde indbydelsen. Vi synes, at den kendsgerning, at den kommer umiddelbart efter det hårde pres, som Sovjetunionen lagde på et nordisk land, nemlig Finland, ikke kan anbefale denne indbydelses udsendelse nu. Og ikke mindst Berlinkrisen må, synes jeg, have været en advarsel. Nu siger man, at ministerpræsidenten jo først kommer i august måned. Jeg tror ikke, at den højtærede udenrigsminister kan garantere os, at der ikke på det tidspunkt vil være en anspændt situation, hvor hans besøg her vil kunne komme til at virke overordentligt

[Ole Bjørn Kraft.]

uheldig. Vi lever nemlig i en tid fyldt med spænding. Den højtærede udenrigsministers argument var, at også vi skulle bidrage til at bryde mistillidsmuren. Ja, hvis vi havde nogen virkelig afgørende mulighed derfor, måtte vi jo overveje det; men det er ikke os, Sovjetunionen har mistillid til; det er ikke fra Danmark, man frygter et angreb på Sovjetunionen; det er ikke Danmarks politik, som man i første række interesserer sig for. Det er de andres, først og fremmest Amerikas og Storbritanniens, Frankrigs og Tysklands politik, som det drejer sig om, og jeg tror derfor ikke, mistilliden vil blive mindre, fordi hr. Khrustjev får lejlighed til at komme her til landet.

I den forbindelse sagde den ærede ordfører for socialdemokratiet en ting, som under alle omstændigheder forbavser mig. Ordføreren sagde, at hvis vi nu havde sagt nej, var vi kommet i den situation, at hr. Khrustjev havde besøgt Oslo og Stockholm. Er det virkelig rigtigt? Var det ikke en fælles beslutning? Jeg minder den ærede ordfører om, at både i Norge og i Sverige har store partier, partier i opposition til de siddende regeringer, udtalt sig mindst lige så skarpt imod dette besøg, som vi har gjort det. Hvis der nu var blevet en forhandling om denne sag, hvis forholdet havde været det, at man i Norge og Sverige så, at vi i Danmark ikke ville udsende indbydelsen, er der så ikke al mulig grund til at tro, at de havde slået følge, og havde det ikke været bedst? I det hele taget — og det er et spørgsmål til den højtærede udenrigsminister — havde det ikke været bedst, at man havde søgt en saglig forhandling mellem de forskellige partier i de 3 lande, så man havde kunnet få en klar forståelse af, hvorledes stillingen var? Det er ikke den højtærede udenrigsministers skyld, er jeg overbevist om, heller ikke den højtærede statsministers, med det uheld, som indtrådte, men jeg synes, det må tilsige dem, at de, når de i fremtiden skal føre sådanne nordiske forhandlinger, sikrer sig den måde, hvorpå disse drøftelser skal foregå, også sikrer sig, at der lægges en timeplan, så man er sikker på, at ingenting kommer ud, før sagen har været forelagt de forfatningsmæssige institutioner i de forskellige lande. Det har jeg gerne villet sige ved denne

lejlighed, og jeg håber, jeg kan få tilslutning til dette synspunkt hos den højtærede udenrigsminister.

Det næste spørgsmål, som jeg gerne vil gøre nogle bemærkninger om, fordi det er et spørgsmål, som også har betydning for os, er Berlinproblemet. Den højtærede udenrigsminister redegjorde for vestens holdning, og jeg kan ganske tilslutte mig hans bemærkninger, også at regeringen har givet tilslutning til NATO-staternes afvisning af Sovjetunionens sidste forslag. Det er jo anden gang, at Sovjetunionen på denne måde forsøger at berøve Berlin den frihed, byen nu nyder. Sovjetunionen siger, at den vil gøre Berlin til en fristad; men Vestberlins egne 2¼ mill. mennesker har for nylig ved et afholdt valg, hvor de fejede kommunisterne ud af bystyret, med overvældende majoritet erklæret, at deres by er en fri by, og at de betragter vestmagternes styrker i Berlin ikke som besættelsesstyrker, men som beskyttelsesstyrker. Denne tilkendegivelse har vi ingen ret til at skubbe til side.

Det er vist værd at fremhæve, fordi det har betydning i den løbende debat, at Sovjetunionen ved sit nye forslag bryder en række højtideligt indgåede aftaler; det er værd at understrege det, fordi det jo er noget ret hyppigt forekommende, desværre, og noget, som derfor også må få os til at stå noget tvivlende over for sådanne aftalers værdi, hvis der ikke til dem er knyttet absolutte garantier. Sovjetunionen er i Berlinspørgsmålet bundet af sine forpligtelser, som den ikke ensidigt kan ophæve, forpligtelser, som den underskrev i London den 12. september og den 14. november 1944, i Berlin den 7. juli 1945, i New York den 4. maj 1949 og i Paris den 20. juni 1949. I alle disse forpligtelser og erklæringer fik Berlin garanteret beskyttelse af de vestlige styrker og fik garanteret disse styrkers frie adgang til Berlin.

Det er, når vi taler om denne sag, godt at kunne konstatere den fasthed og enighed, som har præget vestens forhold til Berlin. Den fandt et meget stærkt udtryk under Europarådets rådgivende forsamlings møde i Strasbourg i januar måned, hvor denne forsamling, der repræsenterer alle europæiske demokratiske partier, vedtog en udtalelse, der i klare og stærke vendinger

[Ole Bjørn Kraft.]

afviser Sovjetunionens forslag og lover Berlins befolkning støtte.

Det er klart, hvad Sovjetunionens Tysklandspolitik tilsigter. For det første ønsker man at fastholde delingen af Tyskland, for det andet i forlængelse heraf at konsolidere status quo i Centraleuropa. Det sidste forslag til en løsning af det tyske spørgsmål vil ikke genforene Tyskland, men skabe 3 Tysklunde og udsætte den tyske genforening på ubestemt tid. Den nuværende sektorgrænse mellem Øst- og Vestberlin vil blive en statsgrænse; og som den tyske udenrigsminister von Brentano sagde i Europarådets møde med stærk tilslutning fra alle sider: byen vil være overgivet på nåde og unåde til russerne, der kan intervenere, når de ønsker det.

Derfor må vesten stå fast. Man behøver blot at forestille sig, hvad følgen ville blive, hvis man gav efter. Hvis man ikke vil standse her, således som man højtideligt har lovet år efter år, hvor vil man så være i stand til at standse? Vil den tanke ikke komme til at brede sig, ikke mindst i de mindre europæiske lande, at når man i dag kan ofre $2\frac{1}{4}$ mill. tyskere, hvem vil man så kæmpe for næste gang, vil man så ikke for eksempel ofre 4 mill. danskere eller 3 mill. nordmænd? Der er jo ikke så stor forskel.

Derfor vil og må vesten stå fast. Jeg er overbevist om, at de også vil gøre det, og vi har lov til at tro, at en klar tilkendegivelse heraf vil føre til forhandling og ikke til det, som man har truet med. Det betyder nemlig ikke, at man ikke vil forhandle om Tysklands fremtid. NATOs formål er jo netop at kunne forhandle, men løsningen må være en europæisk løsning, og herved kommer vi jo ind i billedet; vi vil komme til at give vore råd i denne sag. Det er her, jeg i forbindelse med, hvad jeg sagde om det udenrigspolitiske nævn, gerne vil sige, at jeg tror, det ville være heldigt — og jeg beder om den højtærede udenrigsministers bifald hertil — om vi kunne få tid ved anden lejlighed til virkelig at gennemdrøfte spørgsmålene på et tidspunkt, hvor der ikke skal træffes nogen afgørelse, således at vi i fællesskab, uden at stå imod hinanden, kan drøfte sagen sammen.

Tyskland udgør jo et meget stort problemkompleks, og jeg kan kun gøre nogle

enkelte bemærkninger om den tyske situation. For mig er den første forudsætning, at der er enighed inden for NATO, således at man mellem de vestlige afgørende stater ved, hvad man kan forlange, men også ved, hvad man kan give, for noget må man naturligvis give for at nå et resultat og for at bryde den russiske mistro, og under det sidste er der jo de sikkerhedsgarantier, som Macmillan, den engelske premierminister, og den amerikanske præsident har talt om. Det næste må være en nøje afvejning af, hvor langt vi kan gå uden at svække den sikkerhed, som vi nu gennem ti år møjsommeligt har bygget op, og her kommer jo Rapackiplanen og andre tilsvarende planer om det, man kalder en militær udtynding af Tyskland og Tysklands neutralisering, ind i billedet. For mig vil forudsætningerne for enhver ny tysk ordening være, at den kan tiltrædes af tyskerne selv. Vi har hverken mulighed for eller ret til at påtvinge dem en ordening, de af hensyn til deres egen frie fremtid afviser. En tysk genforening, uden at den også indebærer muligheden for en fri tysk tilkendegivelse, bør ikke kunne komme til at foreligge. Hvad tidspunktet for denne tilkendegivelse angår, er det en sag, som man må blive enig om.

Dette — og det vil jeg gerne sætte en streg under, da vi ikke har så forfærdelig stor indflydelse på denne ting — er en sag, der har betydning for os. Ingen kan være i tvivl om, at et neutraliseret Tyskland, hvorfra vore allieredes tropper er trukket bort, amerikanske, canadiske, britiske og franske tropper, som nu står i Tyskland, et Tyskland, som kun har ret til et begrænset forsvar, vil medføre en væsentlig forsvarsmæssig svækkelse af Danmarks stilling, ja, man kan gå så vidt at sige, at hele Danmarks forsvar må ses i et helt nyt perspektiv, vi må tage hele vor forsvarsordening op til en fuldstændig nyordening og kræve en væsentlig forøgelse både af vor egen indsats og af vore NATO-partners indsats. Jeg kan ikke tro, at den danske regering vil kunne undlade at tage dette med i sine overvejelser, når den i NATO-forsamlingen skal give sit råd i disse spørgsmål.

Det er ikke nødvendigt at knytte særlige bemærkninger til udenrigsministerens udtalelse om nedrustningsbestræbelserne og

[Ole Bjørn Kraft.]

om en lang række af de andre spørgsmål, ministeren nævnte. I hovedsagen tror jeg det er lykkedes ministeren at give udtryk for synspunkter, som deles af alle sider i denne sal. Jeg vil gerne understrege, at vi også med interesse vil følge, hvordan f. eks. spørgsmålet om fiskerigrænsen ved Grønland vil blive afviklet.

Men om nedrustningsbestræbelserne og de hidtil mislykkede forhandlinger om atomvåbnene foreligger der jo det, at de alle er strandet på Sovjetunionens negative holdning. Hvis man gennemgår disse forhold og den sovjetrussiske almindelige politik siden 1945, tegner der sig et klart billede af dette kommunistiske imperiums politiske hovedlinje, som er og stedse har været en fastholden af bestræbelserne på at splitte og svække vesten samt at tillade sig selv at foretage alle de aggressive handlinger, som man hævder det er vestens hensigt at foretage, men som det ikke har foretaget nogen af. Sovjets afvisning af de mange forslag, der har foreligget, hænger måske også sammen med et andet sovjetrussisk synspunkt: at verdensproblemerne bør afgøres ved direkte forhandling mellem Sovjetunionen og De Forenede Stater i Amerika, over hovedet på alle andre. Ind i dette billede tegner der sig for os erindringen om Sovjetunionens og kommunismens stadige aggressioner: Korea, Vietnam, mellemøsten, striden omkring Formosastrædet og nu om Berlin. Disse er jo alle et led i kommunismens stræben efter verdensherredømmet — lad os ikke i vore handlinger nogen sinde glemme dette; vi får hver dag bud herom. Det er den inderste og virkelige, afgørende virkelighed i tiden, og denne kamp møder os på mange fronter. For øvrigt lægger de kommunistiske ledere slet ikke skjul på, at det er deres hensigt. Det er ikke mange dage siden, det kom klart til orde i den resolution, som blev vedtaget på den 21. Sovjetkongres; men ikke mindst i de andre verdensdele møder vi bestræbelserne for at nå dette hovedmål: at isolere Europa og vesten og at drive de vestlige demokratiske magter bort fra de andre verdensdele.

Udenrigsministeren skænkede med rette forholdet til de lande, som jeg synes vi skal undlade at kalde underudviklede — i det mindste bør vi føje ordet „teknisk” til—

stor opmærksomhed i sin tale. Jeg er enig i synspunktet, jeg støtter gerne tanken om nødvendigheden af at yde materiel hjælp, men jeg vil gerne fastholde to ting: disse folk i de andre verdensdele kan ikke købes til at blive vore venner, de må vindes dertil. Og vejen er en åben erkendelse af, at den gamle tid, hvor vi ønskede at beherske dem og udnytte dem, er forbi. Vi må betragte folkene i de andre verdensdele som ligeberettigede medarbejdere i den verden, vi nu er gået i gang med at bygge op, og som vi må bygge op ud fra et helt nyt grundsynspunkt. Hvis vi kun kan byde dem en økonomisk støtte, vil vi tabe den afgørende kamp, som er kampen i menneskenes sind. Vi må vise dem, at vi i vesten har andre værdier at byde dem end blot dem materielle og økonomiske støtte; at vi fra vor side ønsker friheden, også friheden til fuld menneskelig udfoldelse, at vi i vor livsholdning har et alternativ til kommunismen, vi har jo nemlig noget at byde dem, som kommunismen aldrig vil kunne byde dem, og det er, når det kommer til stykket, mest på denne slagmark, vi kan standse kommunismens fremtrængen og ønske om at erobre disse folk og drage dem ind i den kommunistiske magtsfære og derved berøve dem håbet om en fri menneskelig udfoldelse.

Udenrigsministeren sluttede med rumforskningen og de helt nye perspektiver, der her tegner sig. Intet understreger stærkere, at vi er trådt over tærskelen til en helt ny historisk periode, der vil kræve en fordomsfrihed og en vilje til omtænkning, der nok kan blive vanskelig at indfri. Når vi taler herom, melder sig uvilkårligt den tanke: burde vi ikke løse vore store jordiske problemer, burde vi ikke stræbe efter at overvinde hadet, mistroen og bitterheden i folkenes sind, før vi forsøger at kolonisere rummet? Dog, vi kan ikke stoppe op. Begge opgaver foreligger for os.

Lannung: Også jeg vil gerne takke den højtærede udenrigsminister for den omfattende og klare redegørelse.

Den højtærede udenrigsminister omtalte, at man på NATO-rådets møde i Paris i december havde været enig om, at forberedelserne af politiske rådslagninger i rådet kunne forbedres. Mit parti må lægge vægt herpå og deler det synspunkt, at

[Lannung.]

der er behov for en systematisk undersøgelse af politiske langtidsp problemer med henblik på i god tid at forberede deres løsning. Vi har ofte fremhævet, hvor formålstjenligt og påkrævet det er, at vesten i almindelighed og Europa i særdeleshed vil bringe, hvad vi har kaldt sit hus i orden, bringe af vejen de anstødssten, vesten har, og som skader os i forholdet til de frie lande i Asien, Afrika og Latinamerika, hvad vi særlig dårligt har råd til nu i den koloniale frigørelses og sputnikernes æra. Vi har tænkt på forhold som Cypren-, Algier- og Kinapolitikken. Med desto større glæde har vi set Cyprenspørgsmålet blive løst. Det tjener i høj grad de tre magter til ære. Når denne gordiske knude kunne løses, har man trods alt næsten lov til at håbe, at selv det ulykkelige Algierspørgsmål måske kan finde en løsning, acceptabel både for befolkningen og Frankrig. Man kan ikke besøge Afrika uden at mærke, i hvor høj grad dette spørgsmål belaster vesten og giver kommunistisk agitation et unødigt godt operationsfelt Afrika over i almindelighed og hos de intellektuelle i særdeleshed.

Den højtærede udenrigsminister omtalte Kinapolitikken og de farlige latente konfliktmuligheder omkring Formosastrædet. Det radikale venstre finder stadig, at en Kinapolitik, der nægter Kina, ikke, som det blev sagt, medlemskab i FN, for det har Kina allerede ifølge pagten, men dets retsmæssige sæde i FN, er ulykkelig, uklog og uholdbar. Den skader FN, der mister en del af sin universalitet, når en lille fjerdedel af jordens befolkning holdes udenfor, og drøftelser vedrørende nedrustning og atomkontrol hænger noget i luften, når det nye Kina ikke er med i forhandlingerne. Det er samtidig en kortsynet og idéforladt politik, der fører til, at vesten mister indflydelse på udviklingen og opbygningen af det nye Kina og har kastet det i armene på Sovjet, hvad jo i sandhed ikke burde være vor opgave.

Der har efter vor opfattelse været ført en alt for farlig og i sig selv ikke vel funderet politik omkring Quemoy og Matsu. Vi husker de dage, da et velorienteret og De Forenede Stater meget venligsindet dansk blad fandt at måtte slutte en ledende artikel om spørgsmålet med et „Stop Amerika“. Vi

skulle nødvendigvis have et stykke „til krigs-afgrundens rand-politik“. Thi det ender galt en dag, om ikke på anden måde, så ved en af de fejlregninger eller misforståelser, som Macmillan med rette talte om i Moskva.

Vi håber derfor, at også den danske regering, helst sammen med de øvrige nordiske regeringer, ad de rette kanaler, også i NATO og i FN, indtrængende lægger rette vedkommende på sinde, hvor vigtigt vi finder det er at nå til en løsning i tide.

Problemet omkring Formosastrædet er hovedeksemplet på, at det desværre forekommer, at vesten ikke kan sige sig fri for ikke at have sine forhold i orden og ikke have fjernet unødige anstødssten. Kunne Norden ikke i et sådant spørgsmål lade en fælles røst høre i FN? Det ville gøre menneskeheden i almindelighed og vesten i særdeleshed en stor tjeneste.

Jeg kommer så til Tysklandsproblemet, men lad mig først sige i anledning af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts udtalelser om problemet vedrørende de tyske depoter i Jylland, at regeringens synspunkt er jo klarlagt gennem de af regeringen over for offentligheden fremsatte udtalelser, og jeg har intet at indvende mod disse.

Jeg skal i øvrigt over for det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts udtalelser i denne forbindelse henvise til en spidsartikel, der i lørdags stod i det udmærkede venstreblad Vestkysten, som jeg henstiller at det ærede medlem læser, og hvori der udtales tilfredshed med det tagne standpunkt. Jeg nævner det som et eksempel på, hvor forskelligartede synspunkterne på dette område er også inden for oppositionen.

Vesten er i øjeblikket af Sovjet med spørgsmålet Berlin og tysk fredstraktat på truende måde stillet over for en situation af stor alvor, der er os så tæt inde på livet, fordi vi er nabo til Tyskland. Mit parti er enigt i, at den af Sovjet foreslåede ordning ikke er tilfredsstillende og ikke giver garanti for Vestberlins sikkerhed og frihed, og at befolkningens egen klare tilkendegivelse her må tillægges den allerstørste betydning. Vi er enige i, at Berlinspørgsmålet snarest bør realitetsforhandles, men som et led i det samlede tyske spørgsmål og de dertil knyttede sikkerhedsproblemer. Vi skylder derfor den britiske premier-

[Lænnung.]

minister og udenrigsminister tak, fordi de som direkte forberedelse hertil foretog deres rejse til Moskva.

Efter vor opfattelse bør meget nu sættes ind på at nå til et udenrigsministermøde, i fornødent fald som forberedelse til et efterfølgende møde på højeste plan. Gensidig mistro, en katastrofal mangel på tillid og tiltro til hinanden mellem øst og vest er jo en hovedårsag til, at man næsten ingen vegne kan komme. Vi har meget at bebrejde Sovjet og med rette. Så meget mere må vesten søge at se en sag ikke blot ud fra egne synspunkter, men også at forstå årsagerne til de misforståelser, som den anden part gør sig skyldig i. Der ligger måske netop her et problem i forbindelse med Sovjets sikkerhedskrav, der kan have sin årsag i en virkelig tilstedeværende frygt. Det bør ikke overses, at en del af årsagen til Sovjets sidste aktion i Tysklandsspørgsmålet utvivlsomt er en ægte frygt for Vesttysklands oprustning med atomvåben. Jeg henviser til London Times' betragtninger for et par uger siden.

Det er jo kun godt et års tid siden, at Moskva med voldsomhed vendte sig imod en sådan oprustning, uden at vesten tog det alt for alvorligt. Nu er det måske det deraf følgende skaktræk, vi er ude for. Meget, bl. a. både Walter Lippmanns og senator Humphreys referater af samtaler med Khrustjev for ganske nylig, har givet holdpunkter for denne antagelse.

Vesten har jo i den seneste tid i stigende grad været politisk i defensiven mod en pågående kommunistisk verden, ofte ikke uden appel til de nye frie lande. På denne baggrund er det så vigtigt ikke blot at besvare et initiativ eller forslag med afvisning, men at stille positive konkrete modforslag. Lige så givet det er, at forslaget om Berlinstatus og forslag om fredstraktaten ikke kan accepteres, lige så givet er det, at vesten må stille konkrete og konstruktive modforslag. Vi har vel ofte nøjedes med blot at sige nej.

Hvis vi skal komme videre med sagen Tyskland og Berlin, må et hovedelement være at få fastlagt et samlet Tysklands militære stilling og status på en måde, som kan godkendes af både øst og vest. Vi deler det synspunkt, at det mest afgørende er,

at viljen til at nå en for alle parter acceptabel løsning er til stede.

Når vi i mit parti ser på veje og midler i så henseende, standser vi ved de central-europæiske planer, der er nævnt et par gange i dag, og hvis grundelementer findes i Edenplanen, der blev fremsat under Genève-mødet i 1955, og i van Zeelands forslag og i sidste omgang ikke mindst i de planer, der er fremsat af Gaitskell og det engelske Labourparti som udførligt officielt program.

Fra østlig, nærmere bestemt polsk side har tanker af ikke væsensforskellig karakter været fremme, tanker, som har gennemgået en revision og udvikling under hensyn til vestlige indvendinger. Den reviderede eller modificerede Rapackiplan eller polske plan, som man herefter mindst lige så godt kunne kalde den reviderede eller modificerede Edenplan eller vestlige plan, da den i væsentlig grad bygger på grundelementer fra Edenplanen, van Zeelandplanen og Kennans tanker om disengagement, tilbagetrækning, ligger nu de vestlige planer meget nær. I realiteten er man formentlig hinanden så nær, at der med god vilje skulle være mulighed for at nå et positivt og for alle parter acceptabelt resultat.

Ikke blot Labour i England, men socialdemokrater og liberale i Tyskland og andre steder og ingen ringere end Canadas mangeårige udenrigsminister, Lester Pearson, tidligere præsident for FN og en af NATOs tre vismænd, er, så vidt jeg forstår, positivt indstillet over for tanken af denne karakter som emner for en topkonference. London Times gik forleden også ind for en sådan begrænsning og uddynding. Men også udenrigsminister Dulles, hvem vi trods stærkt divergerende synspunkter gerne i dette øjeblik, da han ligger alvorligt syg, vil anerkende for hans store menneskelige pligtfølelse og udholdenhed, har jo tidligere, f. eks. i FN-samtaler og, efter hvad jeg forstår, for ganske nylig igen været inde på, at tanken om militær uddynding af Central-europa eventuelt kan anvendes som middel til at finde en løsning. Det er derfor med stor tilfredshed, jeg i dag ser, at Moskva-communicéet indebærer en mulighed for enighed om synspunkter med hensyn til en sådan uddynding og kernevåbenproblemet.

[Lannung.]

Hvis der kommer gang i forhandlingerne herom, bør man efter vort skøn lægge megen vægt på at få inddraget ikke mindst Ungarn under planerne, således at det bliver atomvåbenfrit og rømmes for fremmede styrker. Herved kan Sovjet få en lejlighed til at vise sin gode vilje og omsætte kønne ord i gerning.

Vi skal jo ikke fra vestens side vurdere disse planer alene ud fra, hvad der taler for og imod dem militært, men også, som det gentagne gange er fremhævet i Europa-rådet, ud fra de betydningsfulde politiske virkninger, som taler stærkt til fordel for planerne. Det forhold, at f. eks. også de liberale, meget antikommunistiske eksilpolakker i London og andetsteds går stærkt ind derfor, er også meget sigende. Planerne rummer, hvis de gennemføres, betydningsfulde perspektiver, også som en første etape på afspændingens og nedrustningens vej. Vi er enige i, at alt bør sættes ind på at finde en løsning, som ikke prisgiver Berlins eller Tysklands frihed. Hvis andet glipper, bør sagen efter vor opfattelse i fornødent fald bringes for De Forenede Nationer, hvad jeg skal komme tilbage til.

Vi kan selvsagt fra det radikale venstre tiltræde, at man har fornyet indbydelsen til ministerpræsident Khrustjev som et bidrag i bestræbelserne for afspænding og forståelse.

Hvad de begrænsede, men betydningsfulde nedrustningsproblemer, som knytter sig til atomstop og sikkerhed mod overrumpling, angår, tror jeg, at det trods alt ikke er usandsynligt, at der kan vise sig muligheder for et positivt resultat. Moskva-communicéet giver vel visse løfter i så henseende. Vi lever jo i øjeblikket kun i læ af atom- og brintbombernes terrorbalance, hvad der må gøre det uafviselig magtpåliggende at nå til en løsning af problemerne.

Vi er enige i, at kaprustningerne er resultatet af og ikke årsagen til de spændte internationale relationer. Men når det er sagt, mener jeg dog, vi er ved at komme ind i en sådan ond cirkel af vekselvirkninger, hvor selve kaprustningen er med til at gøre situationen mere spændt. Derfor er og bliver det for os som altid hovedopgaven at arbejde for international afspænding og for-

ståelse på alle felter, hvor det er muligt, og dermed skabe grundlag for nedrustningen.

Vi kan kun med tilfredshed hilse den indsats, som de forskellige faktorer og ikke mindst udenrigsministeriet har ydet i det internationalt set alt andet end lette spørgsmål om de færøske fiskerigrænser, hvor man er nået til en tilfredsstillende ordning. Jeg håber, det vil lykkes at nå noget tilsvarende med hensyn til Grønland.

Vi tiltræder gerne, hvad den højtærede udenrigsminister har sagt om at forøge vor praktiske FN-indsats. Vi ser i det hele taget meget gerne, at Danmark, helst sammen med de andre nordiske lande, er aktiv i FN og ikke viger tilbage for initiativ til nyttig indsats, det være sig mæglende eller formidlende, f. eks. i koloni- og race-spørgsmål i videste forstand, menneskeretighederne, selvbestemmelsesretten o. s. v. eller for afspænding og internationalt samarbejde, og hvad FN i øvrigt står for. Her har vi en linje med et værdifuldt perspektiv at følge. Som mæglere og formidlere ikke mindst mellem vesten og de frie lande i Asien og Afrika, især i de spørgsmål, jeg har nævnt, kan vi have en særlig mission til gavn for begge parter. Det er klart, og det vil jeg gerne sige til det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, at vi ikke skal være aktive blot for aktivitetens skyld, men det er ikke til den side, der er nogen risiko for Danmarks vedkommende.

Vi hilser med stor tilfredshed, at der er opnået enighed om oprettelsen af et specielt kapitalfond i FN og oprettelsen af FN's økonomiske kommission for Afrika svarende til de andre regionale økonomiske kommissioner i Asien og Latinamerika.

Vi er enige i, at stabiliseringen af råvarepriserne er blevet af vital betydning for de mindre udviklede områder. Vi ønsker, at Danmark går ind for den størst mulige bistand til de såkaldt mindre udviklede områder både på det tekniske og undervisnings- og sundhedsmæssige område. I sidste henseende fortjener kampagnen for udryddelsen af malariaen særlig støtte.

Vi oplever i øjeblikket Afrika i det store opbrud, der for alvor er blevet akut over en bred front i forbindelse med den nye franske forfatning. Selv de, der har tvivlet og ment, at vi andre overdrev, når vi sagde,

[Lannung.]

at de afroasiatiske landes udvikling gik mod fuld uafhængighed, må vel begynde at blive troende, når de nu har oplevet, at den del af det sorte kontinent, Belgisk Kongo, som mange ventede altid ville holde sig i ro, med syvmileskridt er gået frem til revolutionære nationale krav. Vi er midt i slutfasen af en stor, uafvendelig, historisk udvikling imod kolonifolkenes selvstyre og ligeberettigelse. Spørgsmålet er kun, om udviklingen skal ske på en måde, som giver vesten kredit og goodwill, eller det modsatte. Det er og bliver en vigtig opgave for os i vesten at sikre det bedst mulige samarbejde og venskab med disse områder og i fælles interesse, at de ikke går tabt for væstlig indflydelse og kultur. Hvad det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft sagde om kampen om menneskenes sind derude, kan jeg underskrive, al den stund jeg selv var inde på nøjagtig de samme tanker ved den tidligere debat om dette spørgsmål.

Vigtige træk i udviklingen betegner konferencen i Accra og konferencen i Cairo. Temaet for konferencen i Accra i december måned var udviklingen af fællesskabsfølelsen mellem de afrikanske folk, et forenet Afrika. De vil se at nå i Afrika, hvad vi andre arbejder for i Europa, samtidig med at de vender sig mod resterne af kolonieredømmet. Så længe vi ikke forstår at vurdere disse bestræbelser, er vore anstrengelser for at komme til varig forståelse med Afrikas folk dømt til at mislykkes. Konferencen i Cairo, den afroasiatiske økonomiske konference, var organiseret af Den forenede arabiske Republiks handelskammer. Den var sikkert ikke virkelig repræsentativ, men vi gør alligevel klogt i ikke at lade den upåagtet. En hovedopgave for konferencen var at drøfte deres bekymring med hensyn til og de skadelige følger af det europæiske fællesmarked. Jeg forstår, at en sådan frygt og deraf følgende fjendtlig stemning også manifesterede sig på GATTs novembermøde i Genève. Da vi alle må lægge megen vægt på venskabelige forbindelser mellem Europa og de nye lande derude, må vi notere med tilfredshed, at de seks synes at ville tage hensyn til denne bekymring.

Før jeg forlader FN, vil jeg gerne fremhæve det betydningsfulde lyspunkt, at

FNs generalsekretær er stærkere placeret end før. Det er, som om frygten for den katastrofe, der kan komme, og følelsen af, at der er brug for en lynafleder, en formidler, har givet FN's generalsekretær en ny og stærkere stilling, en stilling, som pagten vel rummer mulighed for, men ikke nødvendigvis fører til. Dag Hammarskjöld har ved sin „politik“ som generalsekretær, sin måde at udøve posten på og sin integritet, sin forbilledlige håndtering af Suezkrisen og sin indsats i Libanon-Jordankrisen vundet en betydningsfuld position, placering og goodwill for sig og posten som sådan. Det er med rette sagt, at fra at være en embedsmand, der udfører givne instrukser, er han mere og mere blevet en eksekutor, der handler under en slags parlamentarisk ansvar. Årsagen til denne uforudsete ændring havde også sin rod i Suezkrisen; da det var mislykkedes for generalforsamlingen at nå til en beslutning, der kunne tilfredsstille både flertallet og Israel, udviklede der sig det, som man har kaldt et mærkeligt nødhjælpssystem. Hammarskjöld måtte selv tage affære, og det blev under begivenhedernes vægt stiltiende accepteret fra alle sider. Han fik gydt olie på de oprørte bølger, forhindret en skæbnesvanger udvikling og tilvejebragt en løsning af den akutte krise.

Jeg henstiller, at den danske regering og forventelig også de øvrige nordiske regeringer, hvis Berlin- og Tysklandssituationen ender i en akut krise, vil medvirke til, at man da går vejen over FN. Man kunne tidligere have forsøgt at anse dette for himmelblå, overidealistisk, men upraktisk tankegang, men det gælder ikke mere, efter at Suez og mellemøsten tre gange har givet syn for sagn. Det har da heldigvis også fra amerikansk side været antydnet, at man i sidste instans må gå den vej, og den må skønnes at være meget at foretrække fremfor at lade begivenhederne tage magten.

Vi deler i øvrigt det synspunkt, at man må benytte den første gunstige politiske mulighed til at få oprettet en permanent FN-styrke.

Også vi hilser oprettelsen af Europarådets menneskerettighedsdomstol som den første af sin art i verden med den største tilfredshed. Vi har her brudt ny jord for retstanken, og da vejen frem her ofte har været træls

[Lannung.]

og fyldt af skuffelser, må tilfredsheden ved at være med dertil til gengæld være så meget større.

Jeg opfordrer til at fremme ratifikationen af Europarådskonventioner, som Danmark, i nogle tilfælde for længst, har tiltrådt.

Vi står over for en stadig ynglende mangfoldighed af europæiske institutioner, der delvis beskæftiger sig med det samme, men vel at mærke med en effektivitet, der er omvendt proportional med institutionernes stigende antal.

Enkelte af os deltog i Parismøderne i midten af december, hvor der i en udvidet weekend holdtes møder foruden i Europarådets fællesudvalg bl. a. i Europarådets ministerudvalg og NATOs ministerråd, og tillige var der møde under OEEC m. fl. Der var en sådan rigdom af møder på højt plan, at selv England, der har fundet det nødvendigt nu at have fire ministre for udenrigske anliggender foruden to for Commonwealth, dårlig kunne være repræsenteret alle vegne. Det siger sig selv, at her er en sanering og rationalisering mere og mere påkrævet.

Jeg vil gerne slutte med et par bemærkninger af mere teknisk art vedrørende Europarådet. Vi har for nylig i et underudvalg under Europarådet beskæftiget os med spørgsmålet europæiske tjenestemænd og bl. a. spørgsmålet om, hvilke privilegier der skal tilkomme tjenestemænd under de europæiske organisationer i forhold til det land, hvori den pågældende organisation har sin virksomhed. Der var vidtgående enighed om, at det rimelige måtte være kun at indrømme de for virksomheden strengt nødvendige privilegier. Opholdslandets domstole bør i almindelighed have jurisdiktion over alle handlinger, der ikke netop refererer sig til udførelsen af den pågældendes embeds- eller tjenestepligt, og jeg må have lov til at henstille til udenrigsministeriet til velvillig overvejelse, at man, når og hvor man møder dette problem, stiller sig på denne, om jeg så må sige

sparsommelige linje i henseende til at yde privilegier.

Må jeg henstille, at denne principielle linje også følges, når det drejer sig om almindelige diplomatiske missioner. Efterhånden som de er blevet flere og flere og deres medlemsstab talrigere og talrigere verden over — der er jo sket en voldsom inflation på dette område — er der god grund til at overveje en revision af privilegierne, når mulighed gives.

Det bliver mindre og mindre rimeligt, at f. eks. færdselsloven og alt, hvad dertil hører, ikke skal gælde for det altovervejende flertal af medlemmer af en diplomatisk mission. Situationen er på grænsen af det helt urimelige, når politiet må lade spritbilister, der groft har overtrådt lovgivningen og eventuelt forårsaget alvorlige ulykker, gå endog uden spiritusprøve, fordi de pågældende har kunnet påberåbe sig diplomatisk urørlighed. Alle må vist føle det urimeligt, når, for at tage et konkret eksempel, en maskiningeniør, der arbejder som tekniker ved en dansk lufthavn, men formelt er ansat i en herværende ambassade, i et sådant tilfælde skal kunne unddrage sig ansvar efter dansk lovgivning. Det er dog, forekommer det os, et oplagt „vildskud“ på den diplomatiske inflations stamme.

Der er brug for en international ordning, hvorefter fremmede repræsentanters privilegier begrænses både for så vidt angår den kreds, de skal tilkomme, og de handlinger, der ikke skal være undergivet opholdslandets jurisdiktion. Det bedste ville vel være, hvis der kunne opnås en almindelig international ordning gennem FN; men i hvert fald henstiller jeg til overvejelse, at den danske regering i alle tilfælde, hvor man møder problemet, i internationale aftaler eller tosidede aftaler, vil gå ind for en begrænsning i det omfang, der er muligheden derfor. Derved ville megen og berettiget irritation i befolkningen undgås.

Med hensyn til spørgsmålet om lettelser af grænseformaliteter er der jo heldigvis sket stadige fremskridt under Europarådets

[Lannung.]

auspicier. Jeg henleder opmærksomheden på vor sidste opfordring fra den sidste samling til bl. a. at komme helt bort fra pas-tvang Europarådets lande imellem, hvad jo kun er en reetablering af tilstanden før krigsudbruddet 1914. Jeg opfordrer til, at Danmark i ministerudvalget aktivt støtter disse bestræbelser, og jeg kan påberåbe mig, at ministerudvalget selv har udtalt, at nye lettelser på grænseformaliteters område utvivlsomt er en af de sikreste veje til at henlede offentlighedens opmærksomhed på de fremskridt, som gøres henimod en europæisk enhed. Europarådets 10 års dag nærmer sig; vi burde se at få afskaffet alle unødige grænseformaliteter før denne dag.

Niels Andersen: Må jeg først sige tak til den højtærede udenrigsminister for den udmærkede redegørelse vedrørende de udenrigspolitiske spørgsmål. Det er helt naturligt, at vi her i folketinget drøfter de problemer, der knytter sig til de forhandlinger, der har været ført i de internationale organisationer. Foruden disse regelmæssige drøftelser i FNs generalforsamling og NATOs ordinære ministermøde nævnte udenrigsministeren en række ekstraordinære begivenheder, nemlig spændingen i det mellemste østen, Formosakrisen og senest det sovjetiske forslag om Berlin og om indkaldelse af en fredskonference. Det sidste forslag understreger den fortsatte spænding, der består mellem øst og vest, og det vil sikkert vise sig ved den kommende tids forhandlinger, at Europas problemer må ordnes, forinden man kan gøre sig håb om en virkelig afspænding i verden.

Det fremgår af ministerens redegørelse, at NATO-samarbejdet har været inde i en rolig udvikling. Forsvarssamarbejdet har været præget af en nødvendig tilpasning til den våbentekniske udvikling. For et land som Danmark er en sådan tilpasning kun mulig, fordi samarbejdet mellem NATO-landene består og der dermed ydes os nogen bistand fra USA og Canada. Udenrigsministeren nævnte i den forbindelse moderniseringen af den danske flåde, hvortil vi modtager en ret betydelig hjælp. Det er gang på gang blevet fastslået, at NATO er et rent defensivt organ, som bidrager til at

skabe en situation, hvor der kan føres reelle forhandlinger mellem øst og vest om internationale problemers løsning, og som forhåbentlig vil føre til, at freden sikres.

Imidlertid vil jeg gerne understrege, at fredens opretholdelse ikke i længden kan baseres på et militært samarbejde alene. Årsagerne til, at freden eventuelt brydes, ligger ikke alene i, at styrkeforholdet mellem øst og vest forringes, men kan også ligge i, at de forskellige magtgrupper ikke formår at få etableret et økonomisk samarbejde. NATOs virksomhed har hidtil koncentreret sig om det militære samarbejde, og det er vel først og fremmest organisationens opgave, men det er dog mit håb, at man fremover vil have øje også for det økonomiske samarbejde. Selv om vi for nylig her i tinget har drøftet de europæiske markedsproblemer, ønsker jeg dog at understrege, at handelens frigørelse efter min opfattelse er en fredsbevarende faktor af overordentlig stor betydning. Det er derfor afgørende, at den markedsordning, som Europa forhåbentlig kommer frem til, ikke spærrer vejen for en større samhandel med den øvrige verden, men tværtimod tilstræber at fjerne handelsskrankerne mellem Europa og den øvrige verden. Det er derfor med tilfredshed vi har bemærket, at NATO-rådets møde i Paris i december måned også beskæftigede sig med formerne for det politiske samarbejde inden for NATO. Der var enighed om, at det bestående maskineri var velegnet til formålet, men at forberedelserne af politiske rådslagninger i rådet kunne forbedres. Man har altså inden for NATO-rådet øje for betydningen af de politiske og forhåbentlig også de økonomiske problemer, så tyngdepunktet for det fortsatte fredsskabende arbejde kan komme til at koncentrere sig mere netop om disse problemer i fremtiden.

I indeværende år vil NATO-landenes regeringer imidlertid blive stillet over for en overordentlig alvorlig situation. Her tænker jeg på det spørgsmål, den sovjetiske ministerpræsident har rejst vedrørende Berlin, samt spørgsmålet om en fredstraktat mellem Tyskland og de lande, der var i krig med Tyskland, herunder Danmark. Det er givet, at Tysklands fremtidige ordning såvel politisk som forsvarsmæssigt må være af overordentlig stor betydning for os som

[Niels Andersen.]

for verden i det hele taget. I den forbindelse har de sidste dages begivenheder stor interesse, idet det i hvert fald foreløbig ser ud til, at Macmillans rejse til Sovjet har bevirket, at der kommer et udenrigsministermøde i stand, som skal behandle de problemer, der knytter sig til Berlin og Tyskland. Fra dansk side må vi håbe, at den situation, der nu foreligger, må føre frem til reelle forhandlinger, og man må i øvrigt nok erkende, at uden NATO er det langtfra sikkert, at vesteuropæiske lande ville kunne være partnere i en sådan forhandling på samme måde, som der nu er mulighed for.

Det fremgår af udenrigsministerens redegørelse, at Danmark på et par områder har kunnet forøge vor praktiske FN-indsats. Det drejer sig først om det danske bidrag til De Forenede Nationers beredskabsstyrke i Gaza, hvor den danske styrke er øget med 100 mand, således at vi nu er oppe på i alt 560 mand. Ligeledes har Danmark stillet officerer til rådighed for FNs observatørkorps i Libanon, som nu har afsluttet sin virksomhed, ligesom danske officerer fortsat gør tjeneste i observatørkorpsene i Kashmir og i våbenstilstandskommissionen i Palæstina. Disse foranstaltninger, der er etableret helt på frivillig basis, kan vi give vor tilslutning.

Det andet område vedrører den økonomiske hjælp til de underudviklede lande, og her er det bemærkelsesværdigt, at en nærmere beregning efter udenrigsministerens opfattelse vil vise, at de råvareprisfald, som den senere tid har ført med sig, har givet de underudviklede lande større tab, end mange års internationalt hjælpearbejde kan opveje. Det forhold rejser spørgsmålet, om den hjælp, vi yder de underudviklede områder, er af den rigtige karakter. Det er næppe klogt at presse en udvikling frem i disse områder, men vi bør ganske enkelt tilbyde de pågældende lande en uddannelsesmæssig hjælp i takt med det behov og de ønsker, der foreligger. Det må være hjælp til selvhjælp, vi yder her, og målet må være et så frit økonomisk samvirke som muligt mellem ligeberettigede nationer.

Afspændingspolitikken må fortsætte gennem FN-arbejdet. Danmark må medvirke på alle fronter i det internationale sam-

arbejde for at skabe større forståelse og større samarbejdsvilje nationerne imellem. De mange andre spørgsmål, den højtærede udenrigsminister fremdrog i sin redegørelse, skal jeg ikke nærmere kommentere; jeg skal kun give tilslutning til den linje, man fra den danske regerings side har fulgt i de udenrigspolitiske spørgsmål, og den kan vi give vor fulde tilslutning også fremover.

Fuglsang: Jeg kan for så vidt give den højtærede udenrigsminister ret i, at denne redegørelse kommer på et rigtigt tidspunkt, og vil derfor også takke for den. Den kommer i en tid med såvel lyspunkter som faretruende mørke skygger, og netop i vor del af verden er der udsigt til truende skygger. På den ene side er der tegn på afspænding. Den højtærede minister nævnte Mikojans rejse til De Forenede Stater og besøget i Danmark på hjemrejsen med mange nye forhandlinger og kontakter, og ministeren nævnte ligeledes den engelske premierminister Macmillans besøg i Sovjetunionen, om hvilket denne selv siger, at det var absolut positivt, og han siger videre, at denne rejse har givet et indtryk af, at alle problemer kan, skal og vil blive løst ved forhandling. Disse ting er sammen med en række andre udtryk for fredskræfternes vækst, for en voksende erkendelse i alle lande af, hvor nødvendig freden er for verden og for menneskeheden. På den anden side stilles verden gang på gang over for spændte faretruende situationer, som i givet fald vil kunne styrte verden ud i katastrofen.

Det er under sådanne forhold, NATO nu går sin 10 års dag i møde. Den højtærede minister og nogle af ordførerne brugte endnu en gang det udtryk om NATO, at det var et defensivt instrument, et fredsinstrument. Over for dette står der bare inden for det sidste års tid en række begivenheder, bl. a. de tidligere nævnte i Libanon og Taiwan. I begge disse tilfælde deltog som hovedaktør NATOs førende stat, Amerikas Forenede Stater. Hvad Libanon angår, var det en så åbenlys aggressiv handling, at der næppe er nogen, der vil benægte det, lige så lidt som der er ret mange, der vil lægge navn til det grundlag, aktionen blev foretaget på. For mig at se er det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft en af de få danske, som

[Fuglsang.]

har dristet sig til at hævde, at det, som foregik i Libanon, skulle være en sovjetisk aggression.

Hvad begivenhederne i det fjerne østen angår, er baggrunden den, at medens USA simpelt hen stædigt og snæversynet nægter at anerkende den faktiske eksistens af Den kinesiske Folkerepubliks 600 millioner mennesker, sikrer de samtidig ved militær støtte, at Kinas gamle diktator Chiang Kai-Shek fortsat kan sidde som hersker på den kinesiske ø Taiwan og derudover stadig være i besiddelse af en række øer direkte ved Kinas kyst som basis for angrebshandlinger mod Kina selv.

Det drejer sig i begge de her nævnte tilfælde om områder, som ligger langt fra os og for så vidt også langt uden for vore interesser, men ikke desto mindre er det sådan, at disse begivenheder takket være vort medlemskab af NATO kunne have draget os ind i en verdenskrigs ragnarok. Det illustrerer ikke just påstanden om, at NATO skulle være et fredsinstrument.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft næde for øvrigt i sin redegørelse til endnu mere forbavsende konklusioner, idet han hævdede, at indtil Atlantpagten blev oprettet, udvidede Sovjetunionen i strid med trufne aftaler sin europæiske magtsfære med $1\frac{1}{2}$ million km² og 115 millioner indbyggere. Jeg er ikke helt klar over, hvad det er for mærkelige områder, der her er tænkt på, hvis der da ikke skulle være tale om lande, som før krigen var selvstændige, som før krigen var deltagere i forsvarsalliancer og blokke, og som opstod i selve krigens proces på linje med de aftaler, som var truffet de allierede magter imellem.

Der er i tidens løb holdt adskillige taler om NATO som et værn om landene i den såkaldte frie verden, om deres selvstændighed og deres demokratiske interesser. Hvad disse garantier i praksis er værd, kan det lille Island tale med om. Simpelt hen fordi det var en livsnødvendighed for dette land, udvidede det, som man ved, sidste år sine søgrænser til 12 sømil, men hvilken forståelse mødte dette lille folk i NATO eller hos dets store allierede England? I denne forbindelse vil jeg tillade mig at føre det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts tankegang videre: når man således svigter det lille

Islands 150 000 indbyggere på et spørgsmål, som er af så afgørende betydning for landet, hvilken tillid kan f. eks. vort land med $4\frac{1}{2}$ million mennesker så have til, at vi vil møde større støtte og forståelse, om vi skulle komme i en tilsvarende situation? Jeg tror vi har lov til ud fra vor egen erfaring at sige, at der findes intet som helst grundlag for, at vi skulle nære en sådan tillid.

Da vi i sin tid tilsluttede os NATO, skete det under højtidelige forsikringer fra den daværende regerings udenrigsminister om, at også som medlem af NATO blev det Danmark selv, der skulle afgøre omfanget af sine militære udgifter, og at disse ikke måtte gå ud over rammerne for vort lille lands økonomiske bæreevne eller rammerne for, hvad vor sociale standard var i stand til at bære. Netop på denne baggrund kan det ikke andet end gøre et noget ejendommeligt indtryk at erfare, at før folketinget og det folk, som i enhver henseende vil komme til at lægge ryg til, har fået mulighed for at tage stilling til regeringens nye forsvarsforslag, er dette blevet forelagt NATOs hovedkvarter i Paris. Der er gået nogle år, siden forfatningskampen herhjemme førte til folketingsparlamentarismens sejr, til gennemførelsen af parolen, at der er ingen over og ingen ved siden af folketinget. Har man da ikke lov til at spørge: med hvilken ret — og måske: ud fra hvilke forpligtelser — gør man nu reelt NATOs generalstab til en myndighed ikke alene ved siden af, men faktisk forud for folketinget og dets bemyndigelser?

På linje hermed er spørgsmålet om at holde vore militærudgifter inden for landets bæreevne og på et sådant niveau, at de ikke generer landets sociale standard. Hvem skal afgøre, om dette sidste ikke sker? Ja, rent naturligt må man vel svare: det skal vi selvfølgelig selv — hvem ellers? Men i praksis ser det ikke altid sådan ud. Jeg tænker i denne forbindelse på en tale, som den amerikanske ambassadør, Val Peterson, ifølge Berlingske Tidende for nylig holdt for KU på Frederiksberg. I den fortalte denne repræsentant for en fremmed stat os danske, at „vi“ — det vil i dette tilfælde sige amerikanerne — havde kigget på Danmarks statsbudget og ved hjælp af regnestokke o. lign. havde „vi“ regnet ud, at Danmarks sociale udgifter i de senere år var steget med 870 mill. kr. På denne baggrund blev det så

[Fuglsang.]

fortalt os, at vi slet ikke var noget fattigt land, og at det ville være bedst for os selv, om vi ydede noget mere til vort forsvar. Dette må dog vistnok ligge uden for, hvad en fremmed diplomat kan tillade sig. Jeg ved selvfølgelig ikke, om vort udenrigsministerium har undersøgt sagen, eller hvad det har foretaget sig i den, men jeg synes, det var værd at kigge på den uden derfor at gøre den til nogen stor sag.

Til ovenstående eksempler på, hvordan det i de 14 år, der er forløbet efter krigen, er gået med den frihed for frygt og nød, der var anti-Hitler-koalitionens fælles krigsmål, og med den nationale selvstændighed, som det danske folk sammen med andre demokratiske kræfter tilkæmpede sig, kommer nu — som det er nævnt gentagne gange i dag — hele Tysklands- og Berlinproblemet, denne gang faktisk i form af en farlig krudttønde midt i vort eget område. For det må vi gøre os klart — det er vi vist også alle sammen klar over — at Tyskland med Berlin midt inde i Den tyske demokratiske Republiks hjerte for vort område spiller ganske den samme rolle og betyder ganske den samme risiko, som Taiwan og Quemoy-øerne gør for udviklingen i det fjerne østen. Netop derfor giver jeg de ordførere ret, som kræver åbenhed på dette område. Derfor er det, når vi fremover skal tage stilling til de spørgsmål, forslag og problemer, som måtte fremkomme, nødvendigt, at det sker under hensyn til, hvad disse faktisk indeholder, om de er i vort lands interesse, og ikke under hensyn til, hvem eller hvilke lande der stiller forslagene.

Det har som før nævnt været så som så med åbenheden. Faktisk er det sådan, at den danske befolkning alt for ofte kun har haft lejlighed til at erfare om planer og forhandlinger f. eks. mellem Danmark og Tyskland gennem udenlandske blade; ja, selv folketinget har jo i talrige tilfælde ravet i blinde. Ikke alene er den orientering, regeringen har givet, yderst beskedene, men vi har også oplevet, at forsvarsministeren har dementeret, at der faktisk fandt forhandlinger sted. Jeg kan blot nævne en række angreb på kommunisterne, på vort blad Land og Folk, for at fare med forvrængninger og usandhed, samtidig med at den

faktiske udvikling har vist, at det ikke er os, der er faret med usandhed og har behandlet kendsgerninger letsindigt. Den faktiske udvikling har gang på gang givet os ret, idet den trods dementier og forsikringer om det modsatte og trods brede befolkningskredses modstand har ført landet ind i et stadig snævrere samarbejde med den tyske militarisme, og det vil sige — sådan som forholdene mellem de to lande nu engang er — ført til stadig større underordning af vort forsvar under den vesttyske forbundshær og til, at man mere og mere har givet tyskerne frie hænder i Østersøen og Østersøområdet.

I denne situation må det være det danske folks nationale ret at få besked om, hvad der foregår, om det rent bogstaveligt er købt eller solgt. Og det må lige så fuldt være en national pligt, at vi alle er på vagt mod en udvikling, som kan blive en trussel mod selve vor eksistens. Vi har fået at vide, at forhandlingerne om de tyske depoter er blevet afbrudt, bl. a. givetvis fordi folk er blevet klar over, at sådanne forhandlinger foregik, og har reageret voldsomt derimod. Det er udmærket og kan kun noteres med tilfredshed; men det, som vi har oplevet af lignende art, viser, at det er nødvendigt, at vi også fremover er på vagt. Udviklingen i en lang række spørgsmål understreger dette. Man kan nævne stationeringsspørgsmålet; da Atlantpagten i sin tid blev undertegnet, forsikrede man os, at noget sådant overhovedet ikke ville komme på tale. Det gjorde det som bekendt nogle få år efter, men mødte dengang så stærk modstand, at planen faldt. Så kommer ad andre veje i den forbindelse depoterne ind i billedet og møder samme skæbne; men det giver ingen garanti for, at der ikke arbejdes fremover, søges nye veje, måske med andre navne: NATO-baser, eller hvad man ellers vil kalde det.

På samme måde med det militære samarbejde. Man begyndte med det på stabsniveau, man fortsatte med flådemanoevrer og flådesamarbejde og nåede frem til kravet om fælles kommando. På samme linje er det gået i spørgsmålet om atomvåben og raketter. Fælles for alle linjer er det, at hverken tyskerne, NATO eller vore hjemlige NATO-ister opgiver deres planer. Hindrer folkemodstanden dem på ét område, prøves nye veje, findes på nye navne; men det er

[Fuglsang.]

stadig, som det hedder i det gamle ord, at sætter man ølse for eller ølse bag, pølsen beholder dog sin smag.

Fælles er det, at bag hele den uro, som vi mærker i vort land, og som spreder ængstelse i vort land, står Tyskland, et Tyskland, med hvilket der endnu 14 år efter krigens afslutning ikke er sluttet fred, men som for Vesttysklands vedkommende har været i stand til at skabe en værnemagt, der allerede på nuværende tidspunkt er stærkere end Frankrigs, og som man regner med i løbet af 1960 vil blive stærkere end Englands. Der tales om garantier for, at NATO og de allierede stadig væk bevarer en vis kontrol over Tyskland, men alene disse kendsgerninger med hensyn til den tyske værnemagts styrke viser, at det vil blive meget vanskeligt at føre denne kontrol, og at den i givet fald vil være temmelig illusorisk.

Hvad selve Tysklands nuværende status angår, er den jo sådan, at der findes 2 tyske stater, hver med sin regering og hver med sit politiske system, og videre sådan, at vort land har anerkendt og har diplomatisk forbindelse med det ene, men ikke med det andet. Hvorfor er det sådan? Kan det virkelig være udtryk for en selvstændig dansk bedømmelse af, hvad der måtte tjene vore interesser? Er årsagen til, at vi nægter at godkende Den tyske demokratiske Republik, den, at DDR eller Sovjetunionen skulle have brudt indgåede forpligtelser, medens det modsatte er tilfældet med Vesttyskland?

Nej, sådan er det jo ikke. Det, som man bl. a. forpligtede sig til ved Postdamaftalen, var at gennemføre en afnazificering og afmilitarisering og for at hindre disse begreber i at opstå igen og på ny true Europas fred fjerne deres socialøkonomiske rødder: de tyske karteller, monopoler og junkere. Men i Vesttyskland findes stadig junkere, karteller og monopoler, endog i højere grad end før. Af forbundsregeringens 17 ministre er de 11 tidligere Hitlerfolk. Det er på dette grundlag, der er opstået en ny værnemagt, som jeg allerede har nævnt. I spidsen for den står der 135 generaler og admiraler, af hvilke de 71 var medlemmer af fascisternes generalstab. Når man nu taler om brudte aftaler, turde det så ikke være noget af et højdepunkt at give Sovjetunionen ensidigt

skylden for dette? Det var jo dog Dulles, som allerede i 1947 udtalte, at man i vest aldrig ville vende tilbage til Jalta, Teheran eller Postdam. Det er dem, som nu forener sig med den fælles modstander under krigen og udruster ham til tænderne, vendt mod datidens fælles allierede og kampfælle.

Men medens Postdamaftalen ikke er gennemført i vest, er den gennemført på afgørende måde i Den tyske demokratiske Republik. Den tyske demokratiske Republik har i år bestået i 10 år som stat. Når man taler om økonomisk udvikling, tales der hos os vidt og bredt om det vesttyske Wirtschaftswunder. Men faktum er jo, at DDR trods mangel på egne råstoffer har været i stand til at gennemføre en hurtigere produktionsøgning, end Forbundsrepublikken har. Faktum er jo, at DDR med 18 mill. indbyggere i dag står som den femtestærkeste industrimagt i Europa. Faktum er, at DDR har en større el-kraftproduktion — og for øvrigt også et større smørforbrug — pr. indbygger, end Forbundsrepublikken har. Når Danmark alligevel nægter at anerkende DDR og optage diplomatisk forbindelse med den, så kan jeg kun se én årsag dertil, nemlig en ydmygende og for vor selvstændigheds skyld skadelig afhængighed af revanchepolitikerne i Bonn.

Der findes i dag som nævnt 2 statsligt, politisk og økonomisk adskilte dele af Tyskland. Det blev nævnt i dag — og også i går af den højtærede udenrigsminister — at Sovjetunionen gennem sine forslag faktisk tilstræbte en fortsat beståen af denne tingenes tilstand. Det er ikke rigtigt. Det, som Sovjetunionen går ud fra, er den kendsgerning, at der faktisk findes 2 stater hver med sit økonomiske system. Man går videre ud fra, at det nytter ikke, man som betingelse for en genforening kræver, at enten skal DDR opgive sit socialistiske grundlag eller Vesttyskland opgive sit privatkapitalistiske. Man må gå ud fra, at disse to systemer vil bestå parallelt med hinanden, i hvert tilfælde en tid fremover. Derfor finder Sovjetunionen det nødvendigt at foreslå — for øvrigt på linje med, hvad DDRs regering har foreslået — at sammenslutningen mellem de to Tysklande sker i form af en konføderation, et forbund bestående af 2 stater og opbygget på samme måde, som f. eks. USA eller Sovjetunionen er opbygget

[Fuglsang.]

af forskellige stater. Forhandlingerne om og afgørelsen af disse så at sige indre spørgsmål må imidlertid efter Sovjetunionens mening være tyskernes egen sag og afgøres af de tyske stater og af det tyske folk selv.

Dertil kommer så spørgsmålet om en fredstraktat mellem Tyskland og de lande, som Tyskland i sin tid overfaldt og kom i krig med. Angående dette punkt har der i tidens løb været ført en del forhandlinger og været fremsat mange forskellige forslag, bl. a. Sovjetunionens udkast af 10. januar, som også er tilstillet den danske regering. Hvad angår disse forhandlinger, sagde den højtærede minister — jeg giver ham ganske ret — at det er nødvendigt, at der vises smidighed fra alle sider, hvis man skal nå til et resultat. Men har Sovjetunionen ikke vist en sådan? Var det f. eks. ikke således, at Sovjetunionens oprindelige, motiverede standpunkt var, at den måde, hvorpå Tysklandsspørgsmålet skulle behandles, var gennem et topmøde, og dog bøjedede man sig for vestmagtkravet om at begynde på udenrigsministerplan. Er det da ikke et udtryk for villighed til at gøre indrømmelser og vise smidighed og aldeles ikke, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup påstod, bare et udtryk for, at man springer fra den ene side til den anden?

En anden forudsætning for at nå til et resultat er også, at man ærligt søger at forstå de stillede forslag, at man handler efter og bedømmer dem efter deres ånd, og at man for vort vedkommende som nævnt bl. a. bedømmer dem ud fra, hvad der tjener vore interesser. Vi kan prøve at se på, hvad det er, Sovjetunionen bl. a. foreslår. Sovjetunionen foreslår, at der gennem fredstraktaten skabes forudsætninger for, at Tyskland ikke fremover på ny kommer til at true sine naboer eller udløse en ny krig, men at man støtter en fredelig og demokratisk udvikling i Tyskland, som giver Tyskland mulighed for også fremover at optræde som et fredeligt, ligeberettiget medlem af folkenes familie. Er dette da i strid med danske interesser? Det er det ikke. Det svarer ikke alene til Postdamaftalens ånd, men også ganske til den oktobernote, som alle danske partier var enige om at sende til udenrigsministermødet i London i 1947. Det strider ikke mod danske inter-

esser, og det strider heller ikke mod det tyske folke interesse og mod de krav, som stilles af brede dele af det tyske folk, bl. a. af den tyske arbejderklasse.

På samme måde ligger det med Sovjetunionens forslag på andre områder, f. eks. med hensyn til kravet om afnazificering, indstilling af våbenindustrien, demokratisering o. lign. På samme måde er det med hensyn til spørgsmålet om Berlin. Sovjetunionens forslag går, som den højtærede minister rigtigt sagde, ud på, at Vestberlin skal gøres til en demilitariseret fristad med egen regering og administration, hvis status som sådan garanteres af de fire stormagter, eventuelt under FN-kontrol. Det ærede medlem hr. Thorhild Kristensen talte i denne forbindelse endnu en gang om de sovjetiske tropper, som var stationeret på DDRs område. Ja vel, det er rigtigt, at de er der; men Sovjetunionen har flere gange stillet forslag om, at disse tropper trækkes tilbage under den naturlige forudsætning, at vestmagterne gør noget tilsvarende. Sidst — ser jeg i dag i Dagens Nyheder — har man gjort det i en note til Polen af 20. januar.

Bag Sovjetunionens forslag står der videre det, at hvis man ikke finder en løsning, forbeholder Sovjetunionen sig ret til selv at slutte en fredstraktat med DDR, hvorved DDRs regering overtager Sovjetunionens hidtidige funktioner. Men samtidig bør man ikke glemme, at DDRs regering har erklæret ikke at ville lægge hindringer i vejen for den vestberlinske civilbefolknings forsyninger.

Svaret fra vest var ikke alt for gunstigt. Det var en række taler, der mindede om hin svundne tid, da USA endnu troede at have patent på atomvåben, taler om, at vi opgiver ikke Berlin, vi skyder os i givet fald igennem o. s. v. Her må man vistnok have lov at spørge sig selv: hvem er disse „vi“, som ikke opgiver Berlin? Ja, skal man tro tonen i nogle af vore egne NATO-aviser og også i et par af indlæggene i dag, er disse „vi“ såmænd bl. a. os her i Danmark, og for amerikanernes vedkommende er det dem selv. Her opstår det spørgsmål: med hvilken ret betragter disse vestmagter Berlin som deres by? Med hvilken juridisk og moralsk ret har de gjort Vestberlin til en frontby, til en krudttønde midt i DDR

[Fuglsang.]

og for øvrigt midt i Europas hjerte? Ikke med nogen særlig stor ret. Allerede i september 1944, da stormagterne fastsatte Tysklands opdeling i besættelseszoner, blev Berlins status fastsat således, at den ikke skulle være en særlig zone, men et fælles administrativt, kontrolmæssigt organ for hele Tyskland og vel at mærke et Tyskland, som bl. a. efter Potsdamaftalen skulle forblive en økonomisk enhed. Det er bl. a. det, vi skal tage i betragtning, når vi skal drøfte udviklingen omkring Berlin.

Der er talt om, at det var Sovjetunionen, som i og for sig skabte krisen omkring Berlin. Det er ikke rigtigt. Det kan man kun for alvor sige, hvis man fuldstændig slår en streg over fortiden. Krisen omkring Berlin begyndte i 1948 på det tidspunkt, da man i vest ved at bryde Postdamaftalen gennemførte sin ensidige valutaordning. På det tidspunkt gennemførtes luftbroen, på det tidspunkt opstod den krise omkring Berlin, som til dato har holdt sig, og som har gjort Berlin til et af centrene i den kolde krig.

Til slut: den højtærede minister understregede stærkt nødvendigheden af at sætte alle kræfter ind på at bevare freden; også deri har ministeren ret, ikke mindst fordi vi i vor tid så at sige lever og ånder i atomkrigens skygge. Hvad det betyder, er vi måske næppe i stand til at fatte, selv om vi har Hiroshimas klare vidnesbyrd, selv om vi erindrer de japanske fiskere, som blev ofre for det første amerikanske brintbombsforsøg, selv om 9 000 videnskabsmænd verden over har fortalt, hvad der vil ske, hvis der kommer en atomkrig, og for øvrigt også hvad fortsatte forsøg med atomvåben betyder. Men selv om vi ikke forstår dette, forstår vi, hvor vigtigt det er, at alt sættes ind på at sætte en stopper for atomkrigen og at hindre fortsatte prøvesprængninger. Det er ud fra dette ønske, at millioner og atter millioner af mennesker har rejst kravet, og det er for øvrigt rejst også i FN, f. eks. af Sovjetunionen så tidligt som i maj 1955.

Man har nogle gange nævnt Sovjetunionens stivhed som hindring for, at man kan nå et resultat, og man kræver eksempler på god vilje. Det må vel være tilladt at henvise til, at Sovjetunionens regering den

31. marts i fjor netop for at vise god vilje ensidigt indstillede sine forsøg, medens USA og England i stedet for at følge efter fra den dato og frem til december gennemførte 60 prøvesprængninger. Et af motiverne for denne vægning var, at det ikke ville være muligt at kontrollere, om et sådant stop virkelig blev gennemført, men eksperter har nævnt, at dette virkelig er muligt; det eneste, det drejer sig om, er viljen.

Det vil altså kunne lade sig gøre at gennemføre en anden politik og nå frem til afspænding. En forudsætning er god vilje hos regeringerne; en forudsætning er forståelse hos folkene, at de ikke glemmer Nordahl Griegs ord om, at det mest upolitiske, et neutralt menneske kan drive sig til, er at blive et offer for politik. Det vil sige, at menneskene må forstå, at af dem selv afhænger det, om de skal være med til at skabe deres egen fremtid eller blive ofre for andres politik.

Aksel Larsen: I den redegørelse, der skulle være et svar på forespørgslen, udtalte den højtærede udenrigsminister, at forespørgslen falder på et hensigtsmæssigt tidspunkt, dels fordi det nu er trekvart år siden, en tilsvarende redegørelse er givet her i folketinget, dels fordi der har udspillet sig og udspiller sig en række alvorlige og betydningsfulde verdenspolitiske begivenheder.

Det er jo så sandt, som det er sagt, men det rejser med det samme to spørgsmål, og det første er: hvad er regeringens stilling til disse verdenspolitiske begivenheder og deres mulige følger? Udenrigsministeren omtalte dem, men gav kun i meget ringe omfang for enkelte spørgsmåls vedkommende besked om regeringens synspunkter, og på en enkelt eller to undtagelser nær gav han ingen oplysning om, at regeringen havde en mening om spørgsmålene, endside at den havde tilkendegivet denne mening bl. a. over for stormagterne. Skal man henholde sig til udenrigsministerens redegørelse, er det ikke uberettiget at spørge: har Danmark — repræsenteret ved regeringen — nogen udenrigspolitik? Hvis det har, hvorfor kommer denne da ikke til udtryk? Er der ikke noget, der hedder udenrigspolitisk initiativ, og hvorfor kan regeringen ikke tænke sig at tage et sådant i spørgsmål af den vitalste interesse for vort land?

[Aksel Larsen.]

Det andet spørgsmål, der rejser sig efter den højtærede udenrigsministers redegørelse, er et rent naturligt spørgsmål: er udenrigspolitik et område, som ikke eller kun periferisk angår folketinget? De ærede medlemmer hr. Thorkil Kristensen og hr. Ole Bjørn Kraft har med forskellig styrke og varmegrad talt det udenrigspolitiske nævns sag, men hvad med folketinget? Hvad med folketingets stilling til og indflydelse på Danmarks udenrigspolitik? Det danske folketing bruger megen tid til mere eller mindre omhyggeligt at beskæftige sig med lovgivning om plantesygdomme, om udskydelse af revisionen af en mængde love, om staldhygiejne, om biavlens fremme, om bekæmpelse af flyvehavre og vandløbsforhold, alt sammen meget nyttigt og prisværdigt, men det altafgørende ikke blot for dansk indenrigspolitik, men også for Danmarks velfærd, ja, for Danmarks beståen, nemlig udenrigspolitikken og vor stilling til verdenspolitiske begivenheder og den verdenspolitiske udvikling, kan man i folketinget beskæftige sig med i en almindelig debat med trekvart års mellemrum, en debat, som næsten naturligvis må ende uden konkrete beslutninger. Formentlig må man i sidste instans give folketinget selv ansvaret for sådanne tilstande, ansvaret for, at det finder sig i at være uden konkret indflydelse på dansk udenrigspolitik eller på manglende dansk udenrigspolitik. Det er dog efter den skik, der er indarbejdet, regeringen, der tager initiativ til at forelægge spørgsmål til afgørelse for folketinget, så det må være berettiget at behøje regeringen, at dette, hvad udenrigspolitikken angår, hidtil er sket i så ringe omfang. Det må være berettiget at henstille til regeringen at ændre sin praksis.

Lad mig nævne, at den højtærede udenrigsminister ligesom i forbifarten omtalte det amerikanske tilbud om bistand til modernisering af den danske flåde. Det fremgik heraf, at der eksisterer et byggeprogram på ca. 300 mill. kr., og at den amerikanske

regering har tilbudt at betale halvdelen heraf. Lad mig forsøge at se bort fra, at det er en sag, vi kender fra aviserne. De vigtigste udenrigspolitiske og militærpolitiske spørgsmål og afgørelsen af dem får vi jo besked om gennem aviserne og ikke ved redegørelser endsige ved forslag fra regeringen her i tinget. Lad mig som sagt se bort fra dette, og lad mig hæfte mig ved det reelle i sagen. Der eksisterer altså et sådant byggeprogram, som skal finansieres delvis ved amerikansk hjælp. Burde dette ikke være et lovgivningsspørgsmål? Burde regeringen ikke i folketinget være fremkommet med forslag om et sådant flådebygningsprogram, have begrundet det eller forsøgt at begrunde det og overladt afgørelsen til folketinget? Jeg tror det. Men i mange spørgsmål degraderer regeringen åbenbart folketinget til et ekspeditionskontor, og i sådanne vigtige spørgsmål som flådeprogrammet får folketinget kun besked gennem en bisætning i en udenrigsministeriel redegørelse. Det kunne være fristende her at gå ind på selve sagen og spørge: hvad er formålet, hvad bliver de udenrigspolitiske følger, og hvad kommer det til at koste bagefter, når krigsskibene er bygget og skal holdes i drift og ved lige? Men i et håb, som måske og måske ikke bliver beskæmmet, om at vi i nær fremtid får en virkelig debat her i tinget om selve forsvarsordningen, skal jeg i dag lade dette ligge.

Jeg kan imidlertid ikke forbigå den kendsgerning, at udenrigsministeren i sin redegørelse slet ikke omtalte planerne og forhandlingerne om tyske våbenarsenaler i Jylland. Ved en tidligere lejlighed har jeg i spørgetiden afæsket den højtærede forsvarsminister besked om disse planer og forhandlinger og fik et mildest talt tåget svar, der dog suppleredes med et løfte om, at denne sag ville blive udførligt behandlet under udenrigsdebatten den 3. og 4. marts. Det er nu! Men udenrigsministeren kom ikke med ét ord ind på spørgsmålet. Man kan håbe, at avisforlydender om, at regeringen har afbrudt forhandlingerne og altså

[Aksel Larsen.]

opgivet planerne, er rigtige; men udenrigsministerens tavshed på trods af forsvarsministerens løfte om, at sagen ville blive omtalt fra regeringshold under denne debat, giver dog ret til at spørge, giver dog ret til at forlange besked.

I øvrigt var som sagt udenrigsministerens redegørelse nærmest refererende og gav i meget ringe grad udtryk for nogen stillingtagen og slet ikke for noget initiativ fra den danske regerings side. Generelt gik igennem den en vestlig orientering og den opfattelse, at Danmark på godt og ondt — det sidste forudsatte ministeren ganske vist ikke — er tilknyttet NATO og indordner sig under NATO, samt at med undtagelse af spørgsmålet om Kinas medlemskab af De Forenede Nationer har regeringen ingen anden mening om de verdenspolitiske problemer end den, stormagterne i NATO mere eller mindre kan enes om.

Mere eller mindre. For den, der har øjne at se med og øren at høre med, kan da ikke være blind eller døv for divergenserne mellem NATO-stormagterne i spørgsmålet om Berlin og om en fredstraktat med Tyskland og om tysk genforening. Netop denne åbenbare uenighed burde imidlertid være et ekstra incitament for regeringen til at danne sig sin egen mening og lade den komme til udtryk.

Det burde være klart for enhver, at som forholdene er nu, kan det ikke fortsætte. Endnu, snart 14 år efter Tysklands kapitulation, er der ingen fredstraktat med Tyskland, som derimod er delt i to selvstændige stater med hver sit økonomiske grundlag og politiske system, og hvoraf den ene er et særdeles aktivt medlem af NATO, den anden tilsluttet Warszawapagten. Og midt i det hele ligger som et væskende sår og en latent krigsfare Berlin. Denne tilstand burde alle være interesseret i at bringe til ophør.

Sovjetunionens ministerpræsidents tale den 9. november og den efterfølgende notedveksling har nu gjort spørgsmålet akut. En afgørelse må komme. Den sovjetiske aktion har fået en meget blandet modtagelse. I størsteparten af den danske presse og den populære del af NATO-landenes presse i øvrigt gav man i første omgang udtryk for forbavelse og forfærdelse. Det samme gjaldt de officielle kommentarer fra vestligt

hold. Man skyndte sig at afgive forsikringer til Vesttyskland og Vestberlin, og der blev talt — og tales stadig — om krig for Berlin som en sidste udvej. Der er dog også vestlige kommentatorer, som af flere grunde anser det sovjetiske skridt som et naturligt og meget stærkt udspil. Det er blevet gjort gældende, at vestmagterne nu både juridisk og moralsk og naturligvis især magtpolitisk står svagt over for Sovjetunionen.

De har jo nemlig selv flere gange handlet egenmægtigt i Tyskland, gennem valuta-reformen i Vesttyskland, gennem oprustningen af Vesttyskland, gennem Vesttysklands optagelse i NATO, gennem fredsslutningen med Forbundsrepublikken o. s. v. Noget sådant har Sovjetunionen faktisk ikke gjort sig skyldig i. Om en militær styrkepolitik fra vestmagternes side kan der vist nu vanskeligt være tale. Hvem vil styrte verden ud i en ny krig for Berlins skyld? Ganske vist har den amerikanske professor Kissinger udkastet en teori om, at en krig om Berlin kunne begrænses til en lokal krig, efter at Pentagon tidligere altid uforbeholdent truede med total krig. Dette turde hænge sammen med klarheden over Sovjetunionens forspring på raketternes område; dens interkontinentale raketter kan jo nu nå et hvilket som helst mål på det amerikanske fastland. Derfor har vi set Kennans svingning, senator Fullbrights pres på udenrigsminister Dulles, Stassens nedrustningsplaner o. s. v. Kun i Danmark synes man krampagtigt at se bort fra alt dette. Men det kan man nu ikke se bort fra. Berlinspørgsmålet må løses, og hverken moralsk eller juridisk kan man krybe udenom ved at gøre det til en betingelse, at Tyskland bliver genforenet. Selv mr. Dulles har da også, omend forsigtigt, antydnet, at genforeningen kan ske på anden måde end efter gennemførelsen af såkaldte frie valg. Og mon ikke den engelske premierminister Macmillans Moskvarejse, foruden at have handelspolitiske formål, har haft til hovedformål at finde grundlag for en forhandlingsløsning?

Vestmagterne, heriblandt desværre Danmark, har anerkendt den vesttyske forbundsregering, men vægrer sig ulogisk og krampagtigt ved at anerkende eksistensen af staten Østtyskland, Den tyske demokratiske Republik. Sovjetunionen har, også uden fredstraktat, anerkendt Vesttyskland,

[Aksel Larsen.]

Hvem kan tro, at det er en brugelig politik for vestmagterne, heriblandt Danmark, stadig at lade som om Østtyskland ikke eksisterer som stat? På baggrund af alt, hvad der er sket, kan man ikke benægte Sovjetunionens ret til at overdrage sine beføjelser i Tyskland til regeringen i Den tyske demokratiske Republik. Det vil være uforvarsomt ikke at se kendsgerningerne i øjnene, og disse kendsgerninger er, at Østtyskland eksisterer som selvstændig stat, og at den med eller mod vestmagternes gode eller onde vilje vil få overdraget den fulde suverænitæt over sit område.

Det kan medføre ulykker af uberegnelige dimensioner, hvis Adenauer—de Gaulles hidtil proklamerede politik får lov til at sejre, og hvis spørgsmålet ikke løses ad forhandlingens vej. Heldigvis tyder meget på, at vejen er ved at blive banet gennem en udenrigsministerkonference til et såkaldt topmøde. Det ville være ønskeligt og sikkert ikke uden virkning, om Danmark klart udtaler sig til gunst herfor.

Hvad spørgsmålet om forberedelsen og gennemførelsen af tysk genforening angår, forekommer det mig, at det er og bliver en sag, som må klares, og som kun kan klares som et indre tysk spørgsmål ved forhandlinger mellem de to eksisterende tyske staters regeringer. Men også her må man se i øjnene, at betingelsen er, at ingen del af Tyskland må være medlem af nogen militæralliance, og at Tyskland må udgøre en del af en nedrustet atomvåbenfri zone i Centraleuropa. Også spørgsmålet om en sådan zone aktualiseret gennem Rapackiplanen strejfedes udenrigsministeren i sin redegørelse, men det var unægtelig, som om han havde vasket skrivemaskinetangenterne i karbol, før han formulerede sine sætninger. En tidligere udenrigsminister i denne regering har, hvis jeg mindes ret, udtalt sig tydeligt mere interesseret og positivt om dette spørgsmål. Uanset begivenhederne i Afrika, uanset spændingen i det fjerne østen, uanset vestmagternes febrilske arbejde på at lappe den lasede mellemøstlige pagt er det vist rigtigt at vurdere den verdenspolitiske situation sådan, at den største spænding og dermed den største fare for krig findes i Europa, og en dansk regering burde ikke nøjes med en registrering af, at

der findes en idé om en sådan atomvåbenfri zone, og at denne diskuteres, men den burde aktivt give udtryk for sin interesse i en sådan atomvåbenfri zones oprettelse. Det er slet ikke et så uoverskueligt problem, som den højtærede udenrigsminister gav udtryk for i sin tale.

Var der, hvad de væsentlige spørgsmål angår, ikke megen klarhed at hente i udenrigsministerens redegørelse, så anskueliggjorde den dog, at hvad de internationale nedrustningsforhandlinger angår, er spørgsmålet om atomvåbnenes og de langtrækende raketters betydning den tap, hvorom det hele drejer sig, og at begyndelsen må gøres med en overenskomst om atomvåben. Som jeg tidligere har haft lejlighed til at sige her i tinget, må det være målet at få forbudt disse våben og få tilintetgjort alle lagre af dem. Men det mest aktuelle og det aktuelt mest gennemførlige må være at få standset prøvesprængningerne med atomvåben. Jeg tror, verden åndede lettet op, da ekspertkomiteen fra atommagterne i Genève afsluttede sine forhandlinger den 21. august i fjor med et communiqué om, at man var nået til enighed om, at det teknisk er muligt at kontrollere overholdelsen af en aftale om stop for atomvåbenforsøg. Videnskabsmændene og teknikerne var enige, vejen syntes banet for en politisk overenskomst. Men den er ikke blevet betrådt, man er i hvert fald ikke kommet mange skridt hen ad den.

Den politiske Genèvekonference ligger i dødvande, ganske åbenlyst fordi de vestlige atommagter og vel især Amerikas Forenede Stater bryder sig fejl om ekspertkomiteens betænkning og stiller krav om ganske overflødige kontrolforholdsregler, herunder overflyvning af andre staters område. Jeg vil tro, at noget sådant eller placering af internationale kontrolposter i forskellige lande vil være en nødvendighed, når der er truffet en nødvendig nedrustningsaftale og en aftale om kontrol til forebyggelse af overraskelsesangreb. Men ekspertkomiteens betænkning siger klart og tydeligt, at man til enhver tid med seismiske og andre målinger vil kunne konstatere, om der nogetsteds foretages sprængninger af atomvåben. Det måske ikke helt mærkværdige, men sagligt ubegrundede krav om anden kontrol, bl. a. i form af overflyvninger,

[Aksel Larsen.]

synes derfor at kunne tjene til at lægge hindringer i vejen for opnåelse af en overenskomst om det aktuelt mest brændende spørgsmål: standsning af prøvesprængninger. De oplysninger, der på det seneste er sluppet ud om øget og farlig radioaktivitet i levnedsmidlerne, bl. a. i amerikansk hvede, bekræfter de videnskabsmænds frygt, der ikke er trådt direkte i en kommende atomkrigs tjeneste, og disse oplysninger bør give offentligheden anledning til alvorligt at tale med og at gøre indsigelser imod de vanskeligheder for opnåelse af en overenskomst, man nu har tårnet op.

Også på dette område savner vi — hvis jeg skal henholde mig til den højtærede udenrigsministers redegørelse — et dansk initiativ, en dansk handling. Den danske regering og det danske folketing har ikke alene ingen årsag til at holde sig tilbage og nøjes med at tage forhandlingernes forløb eller manglende forløb til efterretning, men har al ret og al grund til over for atommagterne at gøre forestillinger og at kræve af dem, at de på grundlag af eksperternes resultater snarest fører de politiske forhandlinger til afslutning og når til en overenskomst. Sker dette ikke, vil vi opleve en ny serie prøvesprængninger, og faren for menneskeheden bliver endnu større, end den allerede er.

Det kunne være fristende at gå ind på Cyperspørgsmålet og andre spørgsmål, som udenrigsministeren berørte i sin redegørelse, men jeg har villet holde mig til det mest væsentlige. Jeg vil dog udtrykke min glæde over den løsning af Færøernes fiskerigrænsespørgsmål, man åbenbart er nået til, idet jeg finder, at regeringen her har handlet klogt og rigtigt. Jeg håber, at denne løsning må bane vej for en løsning af konflikten mellem Island og England, og at en varig og retfærdig almen løsning må blive nået på den bebudede internationale konference i 1960.

Og jeg vil slutte med at betone, at vor verden i spørgsmålet om krig eller fred er udelelig, og at derfor intet land og intet lands regering kan undlade at udfolde aktivitet i fredens og dermed også i egen interesse. Dette gælder i allerhøjeste grad et land med Danmarks beliggenhed og størrelse. Uanset hvor meget man betoner, at militærblokke

er skabt og kun eksisterer som fredsbevarende instrumenter, så er selve eksistensen af militærblokke og den politik, der har ført til deres oprettelse, en alvorlig fare for freden.

Det er rigtigt, at vi står over for et 10 års jubilæum, et sørgeligt jubilæum, nemlig 10 års dagen for Danmarks tilslutning til Atlantpagten under brud på mere end halvandet århundredes dansk neutralitetspolitik. Danmark bør ikke fejre dette jubilæum med flådebyggeri og anden øget oprustning. Det bør belært af erfaringerne benytte denne 10 års dag til overvejelse af hele sin stilling, til overvejelse af, hvorvidt det ikke vil skabe øget tryk for Danmark og være et dansk bidrag til international afspænding og til fredens sikring, om vi proklamerer vort lands absolutte neutralitet mellem stormagterne, opgiver ethvert i øvrigt håbløst forsøg på gennem en byrdefuld dansk militarisme at skabe nogen slags værn for vort folk og vort land. Vi tjener hverken Danmarks eller fredens sag ved at være NATOs fremskudte — og i krigstilfælde på forhånd håbløst opgivne — forbastion mod øst.

Den højtærede udenrigsminister sluttede sin tale med i almindelighed at sige, at „den danske regering vil fortsat med de virkemidler, vi råder over, søge at bidrage til afspænding i verden og til at skabe forudsætninger for varig fred.“

Vi råder over sådanne virkemidler. Lad os benytte dem. Men det sker ikke ved udenrigspolitisk at være halehæng til de i NATO dominerende stormagter, som kun ser på deres egne interesser, og hvis virke ikke hidtil kan siges at have tjent fredens sag.

Udenrigsministeren (Krag): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere for de demokratiske partier for de synspunkter, der er blevet givet udtryk for i den forløbne del af denne debat. Det er mit indtryk, at disse udtalelser viser, at der på et meget bredt udenrigspolitisk felt eksisterer en høj grad af enighed mellem de demokratiske partier i denne sal. Jeg er godt klar over, at der kan findes smallere felter med en mindre grad af enighed, men jeg synes dog, man har lov at pege på, at det er områderne med enighed, der falder mest i øjnene i de udtalelser, der er fremsat her, og jeg synes, det er ret væsentligt, idet formålet med en

[Udenrigsministeren.]

debat som den, vi har her i dag, naturligvis dels er at give den danske offentlighed underretning om regeringens og partiernes synspunkter — og det er unægtelig en meget vigtig og en meget fornem opgave — men samtidig også har det formål at bidrage til at vise udlandet vort ansigt vedrørende de udenrigspolitiske problemer, og jeg synes, man må være tilfreds med, at det forløber på den måde, det gør.

Flere af de ærede ordførere var inde på den måde, hvorpå udenrigspolitiske emner bliver behandlet her i landet; især de ærede medlemmer hr. Thorkil Kristensen og hr. Ole Bjørn Kraft beskæftigede sig en del hermed. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen fandt, at måske bliver for mange problemer lukket inde i det udenrigspolitiske nævn og derved unddraget offentligheden, som altså får for lidt at vide om dem. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft fandt, at regeringen vel nok i formen overholdt at give oplysning til nævnet, men at møderne i det udenrigspolitiske nævn burde være bedre forberedt og burde være indkaldt tidligere, så man havde længere tidsfrist, og at man måske endelig i visse tilfælde burde udsende materiale på forhånd til nævnets medlemmer og derved give mulighed for, at undersøgelsen, debatten i nævnet, kunne blive mere dybtgående.

Jeg har med den allerstørste interesse hørt på disse betragtninger. Jeg må understrege, at jeg mener, at regeringen ikke blot formelt, men også reelt fuldt ud har overholdt sine grundlovsmæssige forpligtelser i forhold til nævnet; men hermed er naturligvis ikke sagt, at dette arbejde mellem regering og nævn ikke kan gøres endnu bedre, end det er blevet gjort, og jeg kan naturligvis kun være enig med det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft i, at vi alle er interesserede i, at samarbejdet om landets udenrigspolitik bliver så godt som muligt. Hvis der er noget, jeg personlig kan bidrage med for at gøre dette samarbejde bedre — f. eks. i retning af oplysninger til nævnet — er jeg begribeligvis villig til det. Dette gælder også, når det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft rejser tanken om at få en dybtgående debat i nævnet om det tyske problemkompleks og få den på et tidspunkt, hvor en afgørelse ikke presser sig på og gør tiden

knap. Jeg kan helt tilslutte mig ønskeligheden af en sådan behandling af dette store og komplicerede problem, og som sagt, hvis jeg kan bidrage til det med et oplæg, gør jeg det gerne.

Men jeg må måske tilføje, at de ledende politikere jo er travle mennesker, som ofte vil vise tilbøjelighed til at udsætte en debat, indtil en afgørelse, der skal træffes, gør debatten nødvendig, men samtidig begrænser det omfang, den kan få. Men som sagt stiller jeg mig til rådighed, og måske burde det ærede medlem tale med nævnets ærede formand om sin idé.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen mente, at der måske i lidt for stort omfang pålægges nævnets medlemmer tavshedspligt, og det ærede medlem mente at have eksempler på, at nævnets medlemmer havde fået pålagt tavshedspligt om problemer, som allerede i forvejen havde været omtalt i pressen. Alt det er jo et såre vanskeligt område i et så demokratisk og et for debat så åbent land som Danmark. Jeg må måske gøre opmærksom på, at der kan være tilfælde, hvor løbende forhandlinger i udlandet kan gøre det uheldigt at få officielle bekræftelser af visse forlydender, der har været fremme i pressen. Men også disse bemærkninger gjort af det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen vil jeg naturligvis have i tankerne med henblik på fremtidige problemer.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen var endvidere inde på den tekniske bistand til de såkaldte underudviklede lande — jeg er i øvrigt helt enig med det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft i, at det er et uheldigt udtryk — og pegede på nødvendigheden af, at denne bistand blev så godt koordineret som muligt; det ærede medlem spurgte, om alle parter af den danske bistandsydelse var gået ind i en sådan koordination, og pegede bl. a. på det såkaldte Mysoreprojekt. Jeg tør ikke give nogen endelig besvarelse på det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens spørgsmål, men mit indtryk er, at dette projekt er et meget specielt og, så vidt jeg ved, udelukkende kulturelt projekt, som især tager sigte på at udvide den gensidige forståelse mellem østens og vestens kulturtraditioner og bl. a. gøre det ved at udbrede den danske, jeg burde måske sige den nordiske, folkehøj-

[Udenrigsministeren.]

skoles tanke i denne del af Indien. Jeg tror ikke, at dette projekt er egnet til indgribende koordination med den økonomiske hjælp.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft beskæftigede sig en hel del med de 3 skandinaviske landes indbydelse til den sovjet-russiske ministerpræsident Khrustjev. Jeg tror, jeg vil henholde mig til, hvad jeg sagde i min redegørelse i går. Måske kunne jeg gøre den enkelte bemærkning til det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, at jeg håber ikke, at han eller andre har misforstået denne invitation på en sådan måde, at den skulle være udtryk for en sindelagsændring hos dem, der har udstedt invitationen. Det tror jeg ikke man kan sige er tilfældet. Jeg tror, vor vurdering af det kommunistiske system, af begivenhederne i Ungarn, er den samme, som den har været tidligere, men jeg vil alligevel — under henvisning til, hvad jeg sagde i redegørelsen i går — mene, at det er en rigtig handling, når de 3 skandinaviske lande i fællesskab har fremsendt denne invitation.

Jeg har lyttet med stor interesse til, hvad praktisk talt alle de ærede ordførere var inde på med hensyn til de forskellige såkaldte disengagementsplaner om militær udtynding i Centraleuropa, Gaitskellplanen, Rapackiplanen o. s. v. Jeg lyttede også til det ærede medlem hr. Lannungs understregning af, at Berlinkonflikten muligvis kan udvikle sig sådan, at der må appelleres til FN, og det er jeg ikke uenig i; jeg tror, jeg i min redegørelse i går nævnte denne mulighed.

Endelig omtalte det ærede medlem hr. Lannung det opsigtstvækkende uheld, der har fundet sted i forbindelse med udenlandske diplomaters bilkørsel i påvirket tilstand. Jeg skal blot oplyse vedrørende denne sag, at jeg sammen med den højt-ærede justitsminister er kaldt til samråd i folketingsudvalget vedrørende færdselsloven i den kommende uge, således at der altså finder en behandling af de dermed forbundne problemer sted i dette folketingsudvalg.

Ordføreren for forespørgerne (Per Hækkerup): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft gjorde i sin omtale af indbydelsen til den russiske ministerpræsident, hr. Khru-

stjev, en bemærkning vedrørende det synspunkt, jeg havde fremhævet, og udtrykte forundring over, at jeg kunne have den opfattelse, at en dansk undladelse af at fremsende indbydelsen ikke ville have forhindret Sverige og Norge i at fremsende indbydelsen, og at Danmark altså kunne risikere, at hr. Khrustjev kom til Oslo og Stockholm, men ikke kunne komme til København på grund af manglende indbydelse; jeg tror også, jeg tilføjede, at det ville komme til at virke som en demonstrativ handling.

Jeg ved, at det ærede medlem er særdeles kyndig i udenrigspolitiske materier, og jeg ved også, at det ærede medlem må have bemærket sig, at den norske statsminister har givet udtryk for — det var, som det vil være bekendt, inden spørgsmålet havde været til behandling i det danske udenrigspolitiske nævn — at Norge var sindet at indbyde ministerpræsident Khrustjev til et besøg i Norge. Alle de kommentarer, der både før og efter, at vi havde lejlighed til at drøfte tingene i det udenrigspolitiske nævn, blev givet fra svensk og norsk side, bekræftede det indtryk, og jeg må derfor sige, at det undrer mig, at det meget kyndige ærede medlem skulle være af den opfattelse, at Norge og Sverige ville afstå fra at indbyde hr. Khrustjev, hvis Danmark undlod at gøre det. Jeg troede, det ærede medlem var enig med mig i bedømmelsen.

Når det ærede medlem undrer sig over, at jeg kunne have den opfattelse — som jeg altså troede vi var fælles om — må jeg yderligere give udtryk for forundring over, at det ærede medlem på baggrund af dette alligevel mener, det ville være rigtigt af Danmark at undlade at invitere hr. Khrustjev, på linje med Sverige og Norge, og jeg må have lov at udtrykke forundring over det, for det ærede medlem har jo en stor og rig erfaring som udenrigsminister i Danmark gennem 3 år, og det forekommer mig, at hans erfaringer måtte tilsige ham at være enig med os i vurderingen af, at Danmark i dette tilfælde burde handle side om side med Sverige og Norge.

Jeg vil også gerne gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Fuglsang. Det ærede medlem fremsatte nogle bemærkninger vedrørende forsvarsforslaget og forelæggelsen af forslag til en ny forsvarsordning for

[Per Hækkerup.]

NATO, og det ærede medlem sagde i den forbindelse, at det virkede ejendommeligt, at forslaget skulle forelægges for NATOs generalstab, før det blev forelagt i folketinget. Jeg vil give udtryk for den modsatte opfattelse. Jeg vil tro, at folketinget ville sætte pris på, når behandlingen af lovforslaget skal finde sted, at man ved bedømmelsen af lovforslaget har ikke bare de danske militære sagkyndiges syn på det, men at man under hensyn til, at Danmark er medlem af NATO, og at dets forsvar skal ses som et led i det fælles NATO-forsvar, også må være interesseret i at kende NATO-forsvarsstabens syn på det danske lovforslag, og det forekommer mig helt ejendommeligt, at det ærede medlem skulle mene, at det ville være bedre, at vi blev bekendt med dette syn bagefter. Når det ærede medlem imidlertid formulerer sin udtalelse sådan, at vor fremgangsmåde er ensbetydende med, at NATOs generalstab går forud for folketinget, så er det en helt forkert udlægning af tingene. Det er det danske folketing, der skal træffe afgørelsen af, hvilken forsvarsordning vi skal have, ikke NATOs generalstab.

Jeg har mærket mig, at det ærede medlems partiblade i søndags beskæftigede sig med det samme spørgsmål og i en hånlig tone talte om, at nu skulle den danske forsvarsminister ned og stå skoleret for NATO-myndighederne, og i den forbindelse udtrykte megen bekymring for Danmarks selvstændighed, som jo reelt var gået tabt som følge af, at dette fandt sted. For en gangs skyld interesserede det mig at blade lidt længere om i det ærede medlems partiblade, og dér fandt jeg — samtidig med denne bedømmelse af situationen: Danmarks tab af sin selvstændighed og af sin suverænitæt — som overskrift over en omtale af dette besøg sat op med meget store bogstaver: Danmarks militære udgifter kræves sat op med 40 pct. — og det fremgik af teksten, at det var NATO-myndighederne, der skulle have krævet, at Danmark gjorde det. Nu mener jeg, at det ærede medlem og hans partiblade må se at blive enige med sig selv om, hvad det er, man mener, for hvis man mener, at NATO-myndighederne kræver militærbudgettet sat op med 40 pct., og man samtidig ved, at den danske rege-

ring fremsætter et forslag, som ikke indebærer en sådan forhøjelse, er det ikke muligt for det ærede medlem samtidig at påstå, at Danmark har afleveret sin selvstændighed i NATO. Enten må man mene, at kravet om de 40 pct. er forkert, eller også er det forkert, når det ærede medlem siger, at Danmark har afleveret sin selvstændighed. Begge synspunkter lader sig ikke forene.

Jeg lyttede med megen interesse til det ærede medlem hr. Aksel Larsens tale, fordi det var første gang, han udtalte sig om udenrigspolitiske problemer her fra tingets talerstol, efter at skilsmissen — om jeg så må sige — er blevet en kendsgerning imellem ham og hans tidligere parti. Hvis ikke denne skilsmisse var indtrådt, ville man have troet, at det var repræsentanten for det kommunistiske parti, der holdt sin ordførertale. Der var ikke et eneste ord, der bare på et eneste punkt betegnede den anden vurdering af Sovjet eller vestmagterne end den, det ærede medlem tidligere har givet udtryk for. Alt i vest var sort, og alt i øst var smukt og hvidt. Det ærede medlem demonstrerede hermed, at hans opfattelse af alle de væsentlige spørgsmål også i den store politik er fuldstændig upåvirket af, at han har startet sit eget parti.

Thorkil Kristensen: Jeg takker for den højtærede udenrigsministers svar vedrørende det udenrigspolitiske nævn.

Om Mysoreplanen sagde den højtærede minister, at den for en stor del var et kulturelt projekt, der bl. a. skulle arbejde for den nordiske højskoletankes udbredelse i Indien. Jeg vil dertil gerne sige, at den er delvis et kulturelt projekt, men den er også et landbrugsfagligt, altså et teknisk projekt. I den gruppe af medarbejdere, der skal sendes derud, og som består af 5 danske, er det meddelt os, at de 4 skal være specialister på forskellige felter inden for landbrug, havebrug og eventuelt mejeribrug, og blandt de opgaver, disse eksperter skal tage sig af derude, nævner den redegørelse, vi har fået sendt, emner som jorddyrkning, redskaber, kvægavl, mælkeproduktion, fjerkræavl, havsager og frugtavl. Det er jo ikke kulturelle emner i sædvanlig forstand.

Dette viser, at denne plan i virkeligheden også for en stor del er en teknisk bistandsplan som så mange andre. Dette er ikke

[Thorkil Kristensen.]

nogen kritik; jeg synes, det er udmærket, og jeg tror, det kan være en god ting i visse tilfælde at forbinde det kulturelle med det tekniske. Men det, jeg spurgte om, var blot dette: trænger vi ikke til nogle retningslinjer for, hvornår en plan skal adskilles fra vor sædvanlige fremgangsmåde i koordination med FN og gennem det udvalg vedrørende teknisk bistand, som vi har siddende under udenrigsministeriet? Jeg tror, vi trænger til sådanne retningslinjer, og jeg beder den højtærede udenrigsminister overveje, om han ikke bør bidrage hertil.

Ole Bjørn Kraft: Jeg må måske begynde med en kort bemærkning til det ærede medlem hr. Per Hækkerup angående spørgsmålet om, hvorledes stillingen ville være blevet, hvis Danmark ikke havde sluttet sig til tanken om at indbyde den russiske ministerpræsident. Min opfattelse er den, at hvis Danmark allerede under statsministrenes forhandling havde sagt, at det kunne den danske statsminister ikke tage endelig stilling til, før en drøftelse havde fundet sted med Danmarks udenrigspolitiske nævn, og at han syntes, at de andre statsministre skulle orientere sig på samme måde, så er jeg sikker på, at resultatet var blevet, at der ikke var sendt en indbydelse af sted på nuværende tidspunkt, og jeg tror ikke, at Norge, hvis det havde fået at vide, at der her i Danmark var så stærk opposition imod det, selv ville have truffet denne bestemmelse. Da den norske statsminister udtalte sig, var det ud fra den opfattelse, at Danmark ville gå med. Men det er nu ikke det vigtigste forhandlingsemne i dag. Jeg tror, at de forskellige partiers standpunkt hertil er ganske klarlagt i forvejen over for offentligheden, og at vi bør samle os om noget mere væsentligt i debatten her i dag.

Jeg vil da gerne takke den højtærede udenrigsminister for den forståelse og imødekommethed, ministeren har vist med hensyn til de ønsker, som af både det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen og mig er fremsat vedrørende arbejdet i nævnet. Jeg synes, at den højtærede udenrigsministers udtalelser var tilfredsstillende, og jeg er aldeles overbevist om, at vi i fællesskab kan nå frem til en ordening, som er mere tilfredsstillende end den, der er i øjeblikket. Jeg

håber, at udenrigsnævnets formand og det høje tings formand vil kunne hjælpe os dertil.

Der er en ting, jeg gerne vil gøre nogle bemærkninger om. Den højtærede udenrigsminister takkede alle ordførerne for de demokratiske partier og syntes at finde en bred basis af enighed mellem dem. Her vil jeg gerne sige, at jeg synes, den højtærede udenrigsminister har ret, når man erindrer talerne, der er blevet holdt af retsforbundets ordfører, af de ærede medlemmer hr. Thorkild Kristensen og hr. Per Hækkerup og af mig. Jeg synes, der var megen enighed, meget fællesskab i grundsynspunkterne. Jeg kan ikke anerkende, at det var tilfældet for det ærede medlem hr. Lannungs vedkommende. Jeg synes ikke, der er nogen som helst grund til at tilsløre, at den tale, det ærede medlem hr. Lannung holdt, ikke var i overensstemmelse med landets officielle udenrigspolitik.

Det er højst mærkeligt, at en ordfører for et regeringsparti fremsætter synspunkter, som kan rejse tvivl om, hvorledes landets udenrigspolitik i virkeligheden er. Det er nemlig ganske klart, hvad det ærede medlem sigter imod. Det ærede medlem har måske ikke i dag sagt tingene så direkte, som han gør det ved andre lejligheder, men der var ingen som helst tvivl om, hvad hans egentlige mål var. Jeg behøver blot at sammenstille, hvad det ærede medlem sagde om Rapackiplanen og Tysklandsløsninger, hele den positive måde, hvorpå det ærede medlem gik ind for en neutralisering af Tyskland, Rapackiplanens gennemførelse i større eller mindre udstrækning og tilbagetrækning af tropper, med det, den højtærede udenrigsminister sagde i sin tale om dette spørgsmål. Den højtærede udenrigsminister sagde:

„I hvilket omfang de fra forskellig side fremsatte forslag om en militær udtynding af Centraleuropa eller dele heraf kan anvendes som middel til at finde en løsning, lader sig slet ikke overskue på indeværende tidspunkt.“

Det ærede medlem hr. Lannung sagde, at hvis det nu viste sig, at Sovjetunionen ikke ville være med til en løsning, og man ikke kunne finde en løsning sammen med vestmagterne, måtte man indbringe sagen for FN. Selve tanken forekommer mig uvirkelig. Hvis det ikke lykkes ved kommende di-

[Ole Bjørn Kraft.]

rette forhandlinger, hvorledes tror man så at man i De Forenede Nationer med den forfatningsmæssige stilling, Sovjetunionen har dér, skulle kunne finde en løsning? Den højtærede udenrigsminister udtalte sig også ganske anderledes forsigtigt om emnet. Den højtærede minister tilføjede nemlig:

„ej heller om problemerne kan ende i FN.“

Med rette tog den højtærede udenrigsminister denne højt fornuftige reservation over for denne tankegang.

Jeg vil imidlertid gå lidt videre. Vi må jo vide, hvad hensigten er med de udtalelser, som er fremsat, og jeg er sikker på, at den ærede ordfører for det radikale parti ikke vil bestride følgende citat af en udtalelse af ham til Frit Danmark — jeg beder om formandens tilladelse til at citere —:

„Jeg tror ikke, tiden er moden til at udtale sig nærmere om perspektiverne, der åbnes, hvis Rapackiplanen bliver en realitet“ — og nu kommer det væsentlige — „men det er indlysende, at der også for os vil åbne sig ny politiske muligheder, og blandt dem vel nok en forlængelse af den „fredeliggjorte“ zone“ — her har vi manden, der ikke helt har sine meningers mod — „til også i en vis forstand at omfatte Danmark og Norge. Det vil give os nye muligheder i samarbejdet med Sverige.“

Hvad betyder dette direkte sagt? Det betyder, at det radikale regeringsparti i øvrigt er tilhænger af tilbagevenden til neutralitetspolitikken, tilhænger af Danmarks tilbagevækning fra NATO-samarbejdet, at vi skal gå ind i en „fredeliggjort“ zone. Det vil sige, at vi ikke må få militærhjælp fra de andre NATO-lande, vi skal neutraliseres. Det kommer klart og tydeligt til orde i det ærede medlems udtalelser, ganske vist i den sædvanlige lidt vege form, men ingen kan være i tvivl om, at det gælder samarbejdet med det neutrale Sverige. Det er ikke første gang, den slags udtalelser fremsættes fra radikal side, det kan ikke forbavse, men det

forbavser, at det ærede medlem, når han er ordfører for et regeringsparti og dermed medansvarlig for, hvorledes landets udenrigspolitik bedømmes i omverdenen, viser så liden tilbageholdenhed med sine politiske synspunkter, at han ikke kan indordne sig under den naturlige disciplin, som det at være ordfører for et regeringsparti bør pålægge ham, ikke af hensyn til os her i salen, men af hensyn til landets hele stilling.

Fuglsang: Det ærede medlem hr. Per Hækkerup fandt det naturligt, at forsvarsministeren sammen med forsvarschefen og andre høje militære, endnu før folketinget har fået det nye forsvarsforslag forelagt, forelagde dette for NATO. Heri er jeg ikke enig med det ærede medlem. For mig at se kan det ikke være rigtigt hverken før eller efter at forelægge et så vigtigt dokument for en fremmed generalstab. Når man tager derved og forelægger dette vigtige forslag, kan det dog ikke være helt tilfældigt, det kan heller ikke blot have været for at fortælle, at sådan og sådan vil vi nu gøre det. Det må vel også være for at få det enten godkendt eller forkastet fra den side.

Når det ærede medlem finder en modsætning i, at Land og Folk på én side har fortalt, at nu prisgav man på dette område vor selvstændighed, og på en anden side i en overskrift fortæller, at NATO havde forlangt vore militærudgifter sat 40 pct. i vejret, må jeg sige, at det er svært for mig at se nogen modsætning, for hvorfor siger NATO det? Fordi det er NATOs bestemte ønske og krav til os. Jeg er da ganske sikker på — og har for øvrigt også allerede set det — at både i den offentlige debat og den debat, der vil blive ført her om kort tid, vil netop de synspunkter, som er blevet gjort gældende fra NATO, komme til at spille deres store rolle. For mig at se er en sådan forudgående henvendelse til NATO i strid med de forsikringer, som den socialdemokratiske regerings udenrigsminister Gustav Rasmussen fremkom med i 1948 om, at vi selv skulle være de afgørende.

[Fuglsang.]

Jeg ved ikke, om dette er blevet ændret. Hvis det er det, så indebærer for øvrigt NATOs 10 års jubilæum, at pagtens § 12 giver os ret til netop nu at tage NATO-pagten op til revision, og for mig at se ville det måske være på sin plads, hvis der findes bestemmelser, der griber ind i vor selvbestemmelsesret, da at sørge for at få dem fjernet. Det betyder ikke, at mit parti på nogen som helst måde er tilhænger af vort fortsatte medlemskab af NATO. Vor politik er, som den var dengang, at Danmark skal bevare sin neutrale stilling og i den aktuelle situation, at Danmark skal understøtte de tendenser, som indebæres i Rapackiplanen om at skabe en atomfri, som overgangsled: militært udtyndet zone i Mellemeuropa, at Danmark bør tilstræbe en neutral stilling i den forstand, at vi, i lighed med hvad Østrig har opnået, søger at opnå stormagternes garanti, men samtidig sådan at vi ud over dette fremmer et afspændingsinitiativ, hvor det end måtte komme fra.

Lannung: Jeg takker den højtærede udenrigsminister for hans svar til mig. Det gælder hans svar vedrørende Berlin- og Vesttysklandsspørgsmålets eventuelle henvisning til FN, hvis alt andet glipper; jeg forstod, at dér var vi ganske på linje, hvad det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft måske havde haft godt af at lægge mærke til. Jeg takker også for svaret vedrørende spritbilisterne med diplomatisk immunitet. Jeg er glad ved, at man vil se nærmere på dette problem.

At min tale i øvrigt ikke skulle være i overensstemmelse med landets udenrigspolitik, sådan som det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft docerede i en meget skolemesteragtig tone, mener jeg er en ganske løs påstand. Jeg kan her ganske henholde mig til, hvad jeg har sagt, og jeg beder om, at interesserede vil læse det i sammenhæng. Jeg finder, at de centraleuropæiske planer, der har været fremme, og allermest i Gait-skells form, det engelske Labourpartis officielle program for øvrigt, giver et godt udgangspunkt og et godt arbejdsgrundlag for forhandlingerne om Tysklandsspørgsmålet, og jeg regner med, at der er stor sandsynlighed for, at man i sidste instans vil bruge dette arbejdsgrundlag som udgangspunkt.

Jeg skal ikke her diskutere en løsreven passus fra et interview om et spørgsmål, jeg ikke har berørt her i dag, men jeg skal meget gerne ved en anden lejlighed, og jeg forstår, at der vil blive anledning til det i løbet af få dage i Udenrigspolitisk Selskab, diskutere dette. Men jeg må måske også til oplysning for det ærede medlem have lov til at gøre opmærksom på en ikke helt uinteressant kendsgerning i forbindelse med Rapackiplanen, nemlig at ingen mindre end selveste Willy Brandt, Berlins regerende overborgmester, for få uger siden i Canadas radio udtalte sig positivt om den reviderede Rapackiplan. Det turde da veje temmelig tungt til. Jeg må for øvrigt have lov til at sige, at Willy Brandt forleden dag blev citeret i den norske udenrigsdebat af Finn Moe — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —:

„Hidtil har jeg ikke set et virkelig holdbart argument fra vestmagterne om, hvorfor den polske udenrigsminister Rapackis plan om en atomfri zone i Central-europa er så unpraktisk, som det bliver sagt at den er.“

Derefter fortsætter Finn Moe:

„Dette er sagt af en mand, som i første række må være interesseret i at finde en løsning på Berlinspørgsmålet.“

Jeg beder det ærede medlem tænke lidt over, hvad jeg her har nævnt.

Må jeg i anledning af spørgsmålet om indbydelsen til Khrustjev sige, at jeg er helt på linje med det synspunkt, at det ville være en fuldkommen uholdbar situation for os, hvis vi, samtidig med at Norge og Sverige sender indbydelse til Sovjetunionen, demonstrativt havde erklæret, at vi ikke ville være med. Det ville måske have været et let og behageligt standpunkt for nogle, men i sig selv forekommer det mig fuldstændig uholdbart, og det er da også interessant, hvad det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft måske har lagt mærke til, at det ledende venstreblad Fyns Tidende forleden i en artikel i anledning af indbydelsen til Sovjets ministerpræsident skrev følgende — hvis jeg må citere nogle få linjer —:

„Fra Finland har der lydt røster om det hensyn, som kan være at tage til dette vort østligste broderland. Kunne man ikke tænke sig, at der for Finlands skyld var grund til at tage sig sammen? Så længe der

[Lannung.]

ikke er tale om større ofre end at modtage den russiske ministerpræsident, klarer vi det nok. Der er hensyn at tage til andet end vor egne fornemmelser."

Det burde ikke mindst en mand, der ved skæbnens gunst eller ugunst har været udenrigsminister, tage hensyn til. Jeg må måske lige nævne, at det norske blad uden for partierne, Verdens Gang, har skrevet noget omtrent i samme ånd.

Aksel Larsen: Forløbet af denne debat har jo fuldstændig bekræftet de synspunkter, jeg har gjort gældende, nemlig at Danmarks udenrigspolitik, som vist er noget af det væsentligste, vi burde beskæftige os med her i folketinget, er noget, man kan diskutere i almindelighed en gang hver niende måned, og så når man ikke til nogen konkret beslutning, fordi der er gået så mange ting ind i debatten, at der ikke kan træffes konkrete beslutninger. Det er sådan set kun typisk for denne debat, at den, om jeg så må sige, ender i det sædvanlige skænderi mellem det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft og den radikale ordfører.

Jeg har ikke noget at føje til, hvad jeg har sagt; jeg mener, at jeg har udtrykt mig tilstrækkelig tydeligt. Jeg har sagt min mening om de problemer, jeg fandt det nødvendigt at berøre efter udenrigsministerens redegørelse.

Jeg må dog, om ikke for andet så for renlighedens skyld, komme med en bemærkning til det ærede medlem hr. Per Hækkerup, der konstaterer, at jeg altså ikke har skiftet mening, og så serverer han en svada af den slags, som vi med passende mellemrum, mindst en gang om ugen, kan læse i Social-Demokraternes ledende artikel. Jeg formoder, at de oppe i Farimagsgade har disse sætninger stående i kliché, så de er fri for dels at skrive dem, dels at ulejlige sætterne med at sætte dem på sættemaskinen. Jeg giver ikke ret meget for, at man serverer den slags almindeligheder i en debat.

Jeg har udtalt det tilstrækkelig tydeligt, at hvis der er noget af det, jeg har sagt, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup er uenig med mig i, så kan han sige det. Hvis han mener at kunne modbevise noget af det, jeg er fremkommet med, kan han for-

søge på det. Men at komme med almindelige påstande af den slags, det ærede medlem kom med, siger ikke dette ting og siger ikke offentligheden andet, end at det ærede medlem i virkeligheden ikke har argumenter at anvende, men kun den slags talemåder, som skal bruges rent partipolitisk.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Jeg beklager meget, at den ærede ordfører for det radikale venstre ikke vil tage den diskussion op, som jeg indledte med at citere hans udtalelser i Frit Danmark. Jeg går ud fra, at det ærede medlem står ved, hvad han dér har sagt. Det interview var jo lavet på en sådan måde, at det var ganske klart, at det ærede medlem måtte mene det, der stod der. Når man dertil hørte det ærede medlems tale her i dag og især den udtalelse, som jeg citerede fra folketingets talerstol, bliver det ganske klart, at det ærede medlems udenrigspolitik sigter mod et andet mål end det, der er landets udenrigspolitiske mål, og at det ærede medlems udtalelser er i en meget afgørende modsætning til dem, som den højt-ærede udenrigsminister har fremsat, og som vi har kunnet give vor fulde tilslutning. Jeg må ærlig talt sige, at når man opfordrer til et samarbejde på bredt grundlag om landets udenrigspolitik, finder jeg det urimeligt, at et medlem af et af regeringspartierne taler på den måde, som han gør, samtidig med, at det ærede medlem er næstformand i det udenrigspolitiske nævn — og det kan nok forbavse, at det heller ikke pålægger det ærede medlem nogen tilbageholdenhed. Det ærede medlem har lov at havde de meninger, han vil, det ærede medlem har lov til at mene, at den politik, han følger, er den rigtige, men dette kan ikke ske som et udtryk for regeringens politik, som det ærede medlems parti jo deltager i og støtter.

Det citat af Willy Brandt, som det ærede medlem bragte, kender jeg. Jeg ved også, at Berlins regerende borgmester til sin udtalelse har knyttet en række forudsætninger i retning af sikkerhedsgarantier og beskyttelse af friheden både i Berlin og Tyskland, før han kunne tiltræde denne plan; disse forudsætninger nævnte det ærede medlem ikke.

Udenrigsministeren (Krag): Jeg kan ganske tilslutte mig det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts bemærkning om, at der her næppe er grund til yderligere at beskæftige sig med indbydelsen til ministerpræsident Khrustjev. Jeg vil dog gerne for en ordens skyld understrege, at under de samtaler om dette emne, den højtærede statsminister og jeg havde i Oslo, tog vi naturligvis ganske klart det forbehold, at endeligt standpunkt for vort vedkommende ikke kunne tages, før en regeringsforhandling og en efterfølgende behandling i det udenrigspolitiske nævn kunne finde sted. At begivenhederne så kom til at forløbe noget anderledes, er vi vist alle tilstrækkeligt orienteret om.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens indlæg overbeviste mig om, at det ærede medlem har ret i, at projektet i Mysore ikke udelukkende består af kulturelle problemer, men også indebærer økonomiske elementer. Alligevel kan det tænkes, at den fornødne koordinering efter de angivne retningslinjer finder sted, idet også dette arbejde behandles i regeringsudvalget for teknisk bistand, hvor både den danske UNESCO-kommission og den danske FAO-kommission er repræsenteret, men jeg skal på foranledning af det ærede medlems bemærkninger her nærmere undersøge, hvorledes det forholder sig.

(Kort bemærkning).

Lannung: Jeg kan blot til det sidste, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft sagde om Willy Brandts bemærkninger vedrørende Rapackiplänen, sige, at jeg har citeret nøjagtig, hvad han sagde, og også nævnt alle sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med de centraleuropæiske planer, al den stund jeg først og fremmest har interesseret mig for det britiske Labours officielle plan og dermed Gaitskells plan, som er den — hvis det ærede medlem vil gøre sig den ulejlighed at sætte sig ind i den — der mest udførligt citerer alle sikkerhedsbestemmelserne og mest udførligt medtager alle kauteler.

Jeg skal ikke indlade mig i nogen diskussion ved denne lejlighed om det løsrevne citat fra før.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Det ærede medlem må forstå, at der ikke er tale om et løsrevet

citater. Der er tale om en fundamental betragtning, et synspunkt gående ud på, at det ærede medlem ønsker, at Danmark skal gå ind i en fredeliggjort zone i samarbejde med Sverige. Det er konsekvensen af de udtalelser, det ærede medlem har fremsat.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Jeg skal tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om indfødsrets meddelelse m. v.

Lovforslaget omfatter i alt 53 personer, der søger om dansk indfødsret. Da der imidlertid til stadighed kommer nye sager fra de lokale myndigheder, håber jeg, at der — ligesom tidligere — ved ændringsforslag kan optages et yderligere antal personer, hvis ansøgninger bliver færdigekspederet, medens lovforslaget er til behandling i tinget.

Der foreligger ikke på nærværende tidspunkt sager om personer, der søger om erhvervelse eller bevarelse af indfødsret uanset bestemmelserne i lov nr. 379 af 12. juli 1946, d. v. s. personer, der på grund af nævnte lov har været udelukket fra automatisk at erhverve dansk indfødsret, og som nu ønsker at blive stillet, som om 1946-loven ikke havde eksisteret.

Dersom der under lovforslagets behandling i tinget indkommer andragende fra sådanne personer, agter jeg at stille forslag om, at disse optages i et særligt afsnit af loven i overensstemmelse med de retningslinjer, der er fulgt ved udarbejdelsen af de senest vedtagne indfødsretslove.

Med disse ord skal jeg anbefale lovforslaget til det høje folketings velvillige behandling.

Jeg skal endvidere tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om psykiatriske hospitaler og afdelinger.

Det er et lovforslag, der har en særegen baggrund, og der kan ved dets fremsættelse være anledning til at erindre herom. Da jeg i efteråret 1957 kunne indvi det nye